

Paula Uitti

KUN LAPSI PUREE TOISTA LASTA

Kasvattajien näkemyksiä puremistilanteista

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaattitutkielma
Helmikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Paula Uitti: Kun lapsi puree toista lasta. Kasvattajien näkemyksiä puremistilanteista
Kasvatustieteen kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Varhaiskasvatuksen opettaja
Helmikuu 2021
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta

Tutkimuksessa tutkin kasvattajien ajatuksia puremistilanteista. Puremistilanteet ovat tunteita herättävä asia lasten kasvattajille. Halusin selvittää mitä näkemyksiä puremistilanteista kasvattajien voimakkaan reagoinnin takana on.

Tutkin aihetta selvittämällä vanhempien tietoa lasten vuorovaikutuksesta ja aggressiivisen käytöksen syistä. Tutkimuskysymyksenä olivat näkykö keskusteluissa kasvattajien tuntemuksia puremistilanteista, tietoja lapsen kehitystasosta ja kasvatusmalleista, syitä puremiseen ja ehdotuksia puremistilanteisiin puuttumisesta.

Tutkimuksessani käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tutkimusaineistona olivat vanhempien tai muiden kasvattajien keskustelut. Keskustelut olivat internetin keskustelufoorumeilta ja tutkimukseeni valikoitui näistä lopulta 10 keskustelua, jotka olivat keskenään erilaisia sekä kielenkäytöltään sopivia. Keskustelusivustot, joilta aineistoa on poimittu ovat Vauva-, Vau-, Kaksplus-, Meidänperhe-, Suomi24-, Perhekerho- ja vauvainfo –foorumi. Keskusteluissa kohteena olivat alle kolmevuotiaiden lasten puremistilanteet päiväkodissa.

Tutkimustulokset luokittelin teoriasta nousseiden aihealueiden alle. Aihealueita oli neljä: kasvattajien reagointi, vuorovaikutustaidot, aggressioteoriat ja puremiseen puuttuminen. Tutkimuksessa vanhempien tiedottomuus ja neuvottomuus puremistilanteiden kanssa sai vahvistusta. Puolestaan ymmärrys vanhempien reagointiin puremistilanteissa ei lisääntynyt. Lasten vuorovaikutustaitojen kehittymisestä keskusteluissa esiintyi eniten puhumaan oppiminen ja ikä. Puremisen syyksi ehdottomasti suosituin oli turhauman purku. Puremiseen puuttuminen oli työssäni mielenkiintoisin vaihe. Siinä oli suosituimpia komentaminen ja tiukka puuttuminen tilanteeseen sekä mallioppiminen esimerkiksi asioiden sanottaminen. Lisäksi kasvattajat suosittelivat tehokkaana keinona puremaan takaisin. Vihan kanavoiminen ja lapsen tahdon kuulluksi sekä nähdyksi tuleminen jäivät aineistossa vähäisemmäksi.

Tutkimukseni edistyi luontevasti. Tuloksista sai hyvin ja monipuolisesti tietoa kasvattajien ajattelusta puremistilanteissa.

Avainsanat: aggressio, aggressiivinen käytös, pureminen, aggressiokasvatus, päiväkotikielto, lapsi

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	LAPSI VUOROVAIKUTTEISENA OPPIJANA JA YKSILÖNÄ	2
2.1	LASTEN VUOROVAIKUTUS, KIELEN OPPIMINEN JA LÄHIKEHITYKSEN VYÖHYKE	2
2.2	LASTEN TEMPERAMENTTI.....	3
3	AGGRESSIO	5
3.1	AGGRESSION MÄÄRITTELY	5
3.2	AGGRESSIIVISUUDEN SYITÄ	6
3.3	AGGRESSIIVISUUS IKÄKAUSITTAIN.....	7
3.4	AGGRESSION PORTAAT.....	8
4	AGGRESSIOKASVATUS	10
4.1	AGGRESSIOKASVATUKSEN KEINOT	10
4.2	PÄIVÄKODIN RYHMÄ JA AGGRESSIIVINEN KÄYTTÄYTYMISMALLI	13
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄT	15
5.1	TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
5.2	AINEISTO JA AINEISTON KERUU	16
5.3	AINEISTONLUOKITTELU	17
6	TUTKIMUSTULOKSET	20
6.1	KASVATAJIEN REAKTIOT	20
6.2	VUOROVAIKUTUSTAIKOT	21
6.3	AGGRESSION SYYT	22
6.4	PUREMISEEN PUUTTUMINEN.....	24
7	YHTEENVETO	28
8	TUTKIMUKSEN TARKASTELUA	30
8.1	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI	30
8.2	POHDINTA	32

LÄHTEET

LIITTEET

LIITE1: Keskustelu6

1 JOHDANTO

”Lastani on purtu tai lapseni puree” on ajatuksena kauhistuttava. ”Eivätkö vanhemmat anna tarpeeksi huomiota ja hellyyttä, kun lapsen täytyy purra muita?” ja ”Ovatko purevat lapset jotenkin häiriintyneitä? tai niiden vanhemman?” Nämä ovat vanhempien mielessä olevia kysymyksiä lasten puremistilanteissa.

Lasten vanhemmat kokevat päiväkodissa tapahtuneet puremistilanteet hyvin voimakkaasti. Se on vanhemmille tunteita kuohuttava aihe. On tapauksia, joissa pureminen on saanut vanhemmat vaihtamaan lapsen päiväkotia. Tuntuu, että vanhempien reagointi on voimakkaampaa puremisiin, kuin lasten lelun vientiin kädestä tai tönimisiin. Mikä selitys tai neuvo auttaisi vanhempaa hänen kohdatessa puremistilanne? Tämän ymmärtäminen vaatii vanhempien ajatusmaailman ymmärtämistä. Kuinka he käsittävät elämän päiväkodissa, lapsen vuorovaikutustaidot tai syyt puremiseen? Millaista on vanhempien mielestä oikeanlainen aggressiokasvatus?

Puremistilanteet ovat lapsen aggressiivista käytöstä ja aggressio on lapsille voimakas suuttumuksen tunne. Aggressio on ihmiselle luontainen tapa reagoida. (Cacciatore 2014, 8, 22.) Lapselle aggressiot ovat tehokkaimpia keinoja päästä päämääräänsä vuorovaikutustilanteissa (Keltikangas-Järvinen 2012, 147). Aggression tunne purkautuu toisinaan aggressiivisena käytöksenä. Kasvun ja kasvatuksen myötä fyysisen aggressiivisen käytöksen tilalle opitaan vaihtoehtoisia toimintatapoja. Tässä aggressiokasvatuksella on tärkeä rooli. Lapsen ymmärrykseen oikeanlaisesta tunteiden ilmaisusta vaikuttaa se kuinka me kasvattajina ymmärrämme ja reagoimme pienten lasten aggressioon. (Cacciatore 2014, 8, 22–33.)

Tutkimuksen teoriataustassa käsittelen pienen lapsen oppimista vuorovaikutuksessa, aggression määrittelyn ja aggressiokasvatuksen keinoja sekä aggressiosta ryhmässä. Sen jälkeen esittelen tutkimuskysymykseni ja aineiston sisällönanalyysin sekä tulokset. Lopussa on johtopäätökset ja viimeisenä tutkimuksen laadun ja tutkimuksen pohdinta.

2 LAPSI VUOROVAIKUTTEISENA OPPIJANA JA YKSILÖNÄ

Päiväkodissa lapsi pääsee päivittäin vuorovaikutukseen muiden lasten kanssa. Toisille alle kolme vuotiaista lapsista vuorovaikutus tilanteet ovat hyvästä ja toisille ne aiheuttavat lisää stressiä sekä mahdollisesti aggressiivista käytöstä. Tämän vuoksi olen valinnut käsittelyyn näkökulman lasten oppimisesta vuorovaikutuksessa. Lapsen reagointiin ja käytökseen vaikuttaa myös kommunikointitaidot ja temperamentti. Siksi teoriaan tutustuttuani valitsin kielen ja lähikehityksen vyöhykkeen tärkeinä taustatekijöinä lasten käytökseen puremistilanteissa.

2.1 Lasten vuorovaikutus, kielen oppiminen ja lähikehityksen vyöhyke

Lapsi oppii sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa. Tärkeää on tapa, jolla lapsi oppii yhteistoiminnassa. Seuraavassa on teoriaa oppimisesta vuorovaikutuksessa, kielen oppimisesta sekä Vygotskyn ajatuksia psykologisista prosesseista ja lähikehityksen vyöhykkeestä.

Konstruktivistisia näkökulmia on monenlaisia (Tynjälä 1999, 57). Sosiokonstruktivistisen suuntauksen mukaan oppimisen lähtökohtana on aina oppijan oma valmiustaso. Oppija toimii aktiivisena osapuolena oppimistilanteissa. Tärkeää on vuorovaikutus ja yhteistoiminnallisuus sekä oppimisen tilanne- ja kulttuurisidonnaisuus. (Karling 2009, 72.) Lapsen sosiaalinen rakentuminen tapahtuu aina yksilön tai yhteisön yhteisvaikutuksesta. Kasvatuksen ja oppimisen osalta sosiaalinen rakentuminen painottuu erityisesti oppimiseen sosiaalisissa, vuorovaikutuksellisissa ja yhteistoiminnallisissa prosesseissa. (Tynjälä 1999, 57.) Näen tämän valmiustasoajattelun samana, kuin mistä Keltikangas-Järvinen (2012, 19) puhuu ikään sidotussa oppimisessa. Ikään sidotun ajattelun mukaan lapsella on oltava saavutettuna tietty valmiustaso, jotta hän kukenee helpommin siirtymään seuraavaan. Tämä mielestäni vaikuttaa suuresti lasten ikätasoiseen sosiaaliseen kykyyn, josta on lisää kappaleessa 3.3.

Pienten lasten sosiaaliseen käyttäytymiseen sopii Vygotskyn ajatus välittyneestä toiminnasta. Siinä ihmisten välisessä kanssakäymisessä ärsykkeen ja reaktion välillä on kolmas tekijä. Tekijä on tavallisemmin väline tai kieli, jonka avulla yksilö luo yhteyden ympäristön ja oman toimintansa välille. Ihmiset luovat itse näitä välineitä kulttuurisidonnaisesti tullakseen paremmin toimeen

omassa ympäristössään. Tynjälän (1999, 45–47) mukaan Vygotsky sanoo erilaisia merkkejä ja merkkijärjestelmiä psykologisiksi käsitteellisiksi välineiksi, joilla yksilön on helpompi säädellä omaa sisäistä maailmaansa ja sosiaalista toimintaansa. Lapsi oppii ensin käsitteellisiä välineitä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jonka jälkeen he oppivat käyttämään näitä omatoimisesti. Keskeisimpänä välineenä ajattelun kehittymisen kannalta pidetään puhumaan oppimista. Kun lapsi on oppinut puhumaan, hän puhelee itsekseen ja käsittelee näin oman mielensä sisäistä maailmaa. Itsekseen puhelun jälkeen puhe muuttuu sisäiseksi puheeksi. Tämä kyky sisäiseen puheeseen eli ajatteluun sanojen avulla edistää ajattelun kehittymistä. Samaan kielen kehittymisen vaiheeseen käännekohtana lapsen kehityksessä ja aggression ilmenemisessä viitataan turhautumisteoriassa ja aggression portaisissa, joita tarkastellaan tarkemmin aggressioteoriaosiossa 3.4. (Tynjälä 1999, 45.)

Lapsen oppimisen kannalta oleellista on myös Vygotskyn teoria lähikehityksen vyöhykkeestä. Lähikehityksen vyöhykkeellä tarkoitetaan lapsen oppimiskenttää, jossa hän ei vielä yksin selviydy, mutta suoriutuu jonkin toisen avustuksella. Se on etäisyys lapsen jo saavuttaman ja saavuttamattoman kehitystason välillä. Kehitystasolta toiselle siirryttäessä avustaja voi olla niin aikuinen kuin kaveri. (Tynjälä 1999, 48.) Erityisesti tutkimukseni kannalta näen aikuisen läsnäolon tärkeänä pienten lasten oppiessa vuorovaikutustaitojaan ja selviytyessään aggressioista. Aikuinen ohjaa ja opastaa oikeanlaisiin sosiaalisiin taitoihin ja konfliktien selvittämiskeinoihin. Aikuisen läsnäolo on välttämätöntä erityisesti päiväkodin vuorovaikutustilanteissa, jotka Keltikangas-Järvisen mukaan (2012, 111) usein kahden vuoden ikäisillä päättyvät aggressiiviseen yhteydenottoon. Tällä tavoin ohjatusti pikkulapsikin voi saavuttaa ja oppia uusia toimintoja kokeneemman avustuksella. Näin voidaan edistää oppimista ja oppia monimutkaisia taitoja sekä abstrakteja käsitteitä. (Tynjälä 1999, 48.)

2.2 Lasten temperamentti

Temperamentti on merkittävätekijä lapsen käyttäytymiseen vuorovaikutustilanteissa. Pulkkinen (2002, 74) uskoo teoriaan, jossa temperamentin rakenteellisiksi eroiksi määritellään reaktiivisuus ja itsesäätely. Reaktiivisuus on toiminnan nopeuden säätelyä ja itsesäätely on kykyä ehkäistä toimintaa. Temperamentti selittää pitkälti sitä, miksi samanlaisilla oloilla voi olla toiseen lapseen erilainen vaikutus kuin toiseen.

”Meitä on moneksi” sanoo Cacciatore (2008, 11–13) ryhmitellessään luonnetyyppejä temperamentin ja väkivaltaisuuden mukaan. Mielestäni jaottelussa näkyy samaa reaktiivisuuden ja itsesäätelyn ajattelua. Cacciatore (2008, 11–13) on jaotellut temperamenttityypit karkeasti neljään luokkaan: helposti hiiltyvät, levottomat lepattajat, rauhalliset viilipytyt ja laskelmoivasti

aggressiiviset. ”Kuumia” temperamentteja ovat kaksi ensimmäistä ja ”kylmiä” ovat kaksi viimeistä. Kylmillä koetaan olevan pitkä pinna ja puolestaan kuumat ovat lyhytjänteisiä. Helposti hiiltyvät temperamentit menettävät pinnansa helposti, tulistuvat voimakkaasti ja ovat äkkipikaisia. Aggressiivisuus on suunnittelematonta ja usein syttyy pienistäkin yllykkeistä. He eivät useinkaan tarkoita sitä, mitä tekevät ja heillä onkin ongelmia tunteiden hallinnan kanssa. Toinen kuuma temperamenttityyppi ”levottomat lepattajat” puolestaan eivät juurikaan osaa keskittyä mihinkään kovin pitkään. He näkevät ja kokevat paljon ja ovat mukana kaikessa. Toimivat vauhdikkaasti, mutta eivät toimi väkivaltaisesti. Jos tulevat sorretuksi, saattavat huutaa kovaa ja usein kantelevat aikuiselle. Kylmistä temperamenteista ”rauhallisilla viilipytyillä” on pitkä pinna ja eikä heillä ole vaikeuksia itsehillinnän kanssa. He ovat lupsakoita ja rauhallisia. He toimivat ryhmässä sovittelijoina, haluavat kaiken olevan aina hyvin ja menettävät malttinsa vain kovasti ärsytettäessä. Hallitusti osaavat käyttäytyä myös laskelmoivasti aggressiiviset. He kuitenkin usein uhkailevat ja käyttäytyvät herkästi vihamielisesti. Heidän väkivaltainen toimintansa on harkittua ja he ovat tottuneet, että väkivalta on kannattava tapa saada tahtonsa läpi. Toimintaan ei liity voimakkaita vihan tunteita. Näitä laskelmoivasti aggressiivisiä kutsutaan myös proaktiivisesti aggressiivisiksi ihmisiksi ja heillä on suuri riski ajautua kiusaajiksi. Tällä jaolla temperamenttityypeillä ”helposti hiiltyvillä” ja ”laskelmoivasti aggressiivisillä” on väkivaltaisuus korkeampaa kuin ”levottomilla lepattajilla” ja ”rauhallisilla viilipytyillä”. (Cacciatore 2014, 11–13.)

Temperamentti kehittyy iän myötä jopa niin, että sen pysyvyys näyttää vähäiseltä. Temperamentin näkyvyys toiminnassa vähenee, jos ihminen oppii kontrolloimaan sitä. Kasvuoloilla voi vaikuttaa lapsen kykyyn hallita tarkoituksenmukaisesti esimerkiksi väkivaltaisuuttaan tai tulistuvaa luonnettaan. Ympäristön ja lapsen vuorovaikutukseen vaikuttaa lapsen oma suhtautuminen asioihin. Lapset kokevat eri tavoin eri asiat. Ympäristön vuorovaikutus voi olla myös herättävää eli lapsen omien piirteiden vaikutusta ympäristön reaktioon. Hymyyn vastataan helposti hymyllä. Kolmantena temperamentin hallinnan muokkautumiseen vuorovaikutuksessa vaikuttaa lapsen oma-aloitteisuus. Tämä on sitä lapsen oppimista olemalla aktiivinen osapuoli toiminnassa. (Pulkkinen 2002, 75.)

3 AGGRESSIO

Tutkittaessa puremista on ymmärrettävä aggression ilmenemisestä. Mitä aggressiivisuus on ja mitä sillä tarkoitetaan puhuttaessa pienistä lapsista? Sinkkonen (1995, 67) pohtii onko aggressiivisuus vietti vai sosiaalisesti opittu malli? Aggression herättää usein negatiivisia miellelyhtymiä. Usein aggressiivista käytöstä ajatellaan tahallisenä toimintana. Toisaalta taas aggressiivisetkin tunteet on purettava (Sinkkonen 1995, 67–69). Seuraavassa on avattu aggression määrittä sekä käsitelty aggressiota lapsen ikäkausien kautta. Lisäksi esittelen Cacciatoren (2014, 46–61) aggression portaat.

3.1 Aggression määrittely

Aggressio määritellään tavallisesti yksilöihin kohdistuvaksi vahingoittavaksi tai häiritseväksi käyttäytymiseksi. Teon tarvitsee olla tahallista ja tarkoituksenmukaista. Vahingossa tapahtuvaa toisen vahingoittamista ei useinkaan pidetä aggressiona. Vahingon tuottaminen voi kohdistua myös 'ei elolliseen' esimerkiksi esineiden rikkomiseen. Aggressiota on myös sisäinen tunne, joka viriää ihmisen sisällä, mutta ei purkaudu ulos. Näin ollen tämä sisäinen aggressio ei näy ulospäin lainkaan. Tällöin on kysymyksessä fysiologinen aggressiontila. Fysiologisessa aggressiossa ihmisen sydämen lyöntitiheys, verenpaine, hengitystiheys ja adrenaliinipitoisuudet muuttuvat. (Lagerpetz 1977, 11-12.) Cacciatore (2008, 69) kirjoittaa aggression tunteen olevan se voima, jolla maailmaa muutetaan. Tämä voima ilmenee tunteena, suuttumuksena, vihana tai raivona. Aggressio on synnynnäinen tapa reagoida ärsykkeisiin. Näiden tunteiden avulla lapsi rakentaa identiteettiään, sisäistää normeja ja oppii suojaamaan itseään. Näitä aggression tunteita ei tarvitse kieltää, vaan niiden kanavoimiseen oikein ja hallitsemiseen on hyvä tutustua. Aggressiivinen käytös on eri asia kuin aggression tunne. Cacciatore (2008, 89) kirjoittaa suunnitelmallisten ja laskelmoivien väkivallan tekojen voivan tapahtua ilman aggression tunnetta.. Tällöin ihminen käyttää aggressiivista käytöstä väkivallan välineenä ja tavoittelee omaa etuaan. Toisaalta aggressiota voi ilmetä ulospäin, esimerkiksi tyynyyn huutamisena, jolloin se on varsin hurjan oloista. Tärkeää aggression ilmettyä on tunteen oikein kanavoiminen. Tällöin suuttumus ei pääse hallitsemaan ihmistä, vaan ihminen hallitsee omaa suuttumustaan. Tämän aggression tunteen kanavoimisen kannalta sekä lapsen aggression määrittelyn kannalta oleellinen lähtöajatus tutkimukseeni on lapsen ”aggressiogeneaattori”.

Aggressiogeneaattori on lapsen kehityksen aikaansaava energialähde. Tästä energianlähteestä pulppuaa oman tahdon kasvua ja rohkeutta oman tilan kasvattamiseen. Lapset siis kiukkuavat ja riitelevät ja kokevat kuohuvia aggression tunteita, jotta kasvaisivat. (Cacciatore 2014, 89.) Näistä aggression ilmenemisistä, kehityskriiseistä ja aggressionportaista on seuraavissa luvuissa tarkemmin. Tutkimuksessa aggressiivinen käytös on ulospäin näkyvää toimintaa, joka kohdistuu sosiaalisissa tilanteissa toisiin lapsiin. Pulkkinen (2002, 62) mukaan aggressiivisuutta voi ilmaista ulospäin fyysisesti, kielellisesti tai ei-kielellisesti. Lisäksi se voi kohdistua kohteeseen suoraan tai epäsuorasti ja olla motivaatioperusteiltaan puolustavaa tai hyökkäävää. Nämä näen oleellisina asioina pienen lapsen aggression ilmenemisessä.

3.2 Aggressiivisuuden syitä

Sosiaalisen oppimisen teorian mukaan aggressio on opittu käyttäytymismuoto. Peltomaa (2002) kirjoittaa Albert Banduran olevan sosiaalisen oppimisen teoreetikkoja. teoreetikon mukaan ihminen oppii tarkkailemalla ja jäljittelemällä toisten toimintaa. Lapset ottavat mallia vanhemmiltaan, sisaruksiltaan ja kavereiltaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Sitä tehokkaampi vaikutus mallilla on oppijaan, mitä arvostetumpana lapsi mallia pitää. Bandura on myös tunnettu aggression tutkija ja erityisesti hän on tutkinut mallin vaikutusta lasten aggressiiviseen käyttäytymiseen. Banduran tutkimuksen perusteella aggressiivinen malli lisäsi lasten aggressiivista käytöstä. Lapsen oppimista ohjaa voimakkaasti mallien saamat palkkiot ja rangaistukset. Tätä Bandura kutsuu sijaisoppimiseksi. (Peltomaa, H., 2002) Tämän sijaisoppimisen lisäksi aggressiivisuuden oppimista tapahtuu aggressiivisen reaktion suoralla vahvistamisella. Tässä lapsen aggressiivista käytöstä palkitaan tai rangaistaan välittömästi. Olettamuksena on, että kehitystä, tunne-elämää ja erityisesti aggressiivisuutta voidaan ohjata oppimisen kautta. Ihanteellisessa kasvuympäristössä kasvanut lapsi ei siis koskaan olisi aggressiivinen. (Lagerspetz 1977, 150–151.) Oppimisen teoria vie aggressioon johtavan käytöksen kauas synnynnäisestä viettiteoriasta.

Viettiteoriassa ajatellaan aggressiivisuutta ilmenevän väistämättä. Aggressiivinen käytös on yksilölle palkitsevaa ja siksi sitä tapahtuu. Ihminen saa sillä tyydytettyä jonkin elimistönsä vajeen. Näin aggressiivinen toiminta perustuisi elimistön fysiologisiin tapahtumiin. Aivan kuten janoa vastaa nesteen vajeus. Aggressiivinen vietti, vajaatila, korjaantuu aggressiivisella käytöksellä. Aggressiivista energiaa kerääntyy elimistöön ja se aika ajoin purkautuu johonkin kohteeseen. Purkautuminen tapahtuu sopivan ärsykkeen voimasta. (Lagerspetz 1977, 15.) Sinkkonen (1995, 67-69) kirjoittaa viettiteoriasta tulvivana vetenä, joka pakonomaisesti etsii uomaan virrata ulos. Tällöin aikuiselle jää tehtäväksi ohjata virtaus oikeaan suuntaan. Sinkkonen (1995, 69) käyttää aggression

viettiä kuitenkin positiivisessa merkityksessä elämänvoimana. Tässä aggressio voi olla tuhoava tai ei tuhoava. Tuhoavaksi hän mainitsee aggression muuttuvan vasta lapsen kokiessa turhaamaa eli frustraatiota ja kokee mielipahaa. Sinkkonen (1995, 69) toteaaakin, että: ”Frustraatiolta ei lasta voi suojata paraskaan kasvattaja.”. Jos kuitenkin näitä pettymyksiä on liian paljon, voi lopulta aggressiosta tulla automaattinen reaktio.

Frustraatiota ajatellaan synnynnäiseksi tai ainakin yksilöille ominaiseksi lainalaisuudeksi. (Lagerspetz 1977, 16.) Frustraation eli turhauman purkautumisesta aggressiivisena käytöksenä on tehnyt teorian J Dollard ja E Miller. Sen mukaan ihmisen turhauma johtaa aina aggressioon ja aggressio on aina jollain tapaa seurausta turhaumasta. Tätä kutsutaan frustraatio-aggressiohypoteesiksi. Frustraatiota aiheuttavat fyysiset, sosiaaliset ja yksilöstä riippuvat esteet. Fyysisillä esteillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi tarvittavien työvälineiden puutetta. Sosiaaliset esteet ovat rajoituksia, joita yhteisön normit asettavat toiminnalle. Yksilöstä riippuvilla esteillä tarkoitetaan vaadittavien taitojen ja kykyjen puutetta. (Lagerspetz 1977, 108–110) Ajattelen, että lapsilla nämä taidot voisivat olla kielitaito, jolla voi selvittää tunteiden ja tekojen välistä ristiriitaa. Frustraatiokokemuksen voimakkuus riippuu tavoitteen tärkeydestä ja läheisyydestä. Kuinka voimakkaana aggressiivinen käytös ilmenee, riippuu siitä, kuinka tärkeitä tyydyttämättä jääneet tarpeet ovat ja kuinka läheinen saavuttamaton tavoite on. Korostettavaa teoriassa on, että turhauma on nimenomaan alkaneen reaktiosarjan ja sen päämääräreaktion estämistä. Vain silloin seurauksena on aggressio. (Lagerspetz 1977, 108–110.)

3.3 Aggressiivisuus ikäkausittain

Aggressiivisuuden ilmenemisessä on havaittu ikäkausittaista muuntumista. (Pulkkinen 2002, 63.) Samoin on havaittu tutkimuksissa, että päiväkodin vuorovaikutustilanteet vaikuttavat lasten aggressioon. Erityisesti viimeisimmässä teoriakappaleessa 4.2 palataan enemmän alle kolmevuotiaisiin päiväkotilapsiin, joilla eivät vielä sosiaaliset taidot ja valmiudet kohtaa päiväkodin moninaisia vuorovaikutustilanteita. (Keltikangas-Järvinen 2012, 108–112.)

Aggressiivisuuden kehityksen tutkimuksissa on huomattu, ettei ensimmäisenä ikävuotena voi vielä erotella suuttumuksen ilmauksia toisistaan. Toiseen lapseen kohdistuvaa aggressiota, vastustamista ja kosta voi havaita vasta ensimmäisen ikävuoden loppupuolella. Tällöin lapset ovat kiinnostuneempia omista tavaroistaan ja toimintansa kontrolloinnista. (Pulkkinen 2002, 63–65.) Keltikangas-Järvinen (2012, 110) puolestaan ilmaisee ensimmäisen ikävuoden aggressittomuuden niin, ettei lapsi käytä aggressiota päästäkseen toisen lapsen suhteen johonkin päämäärään.

Pulkkinen (2002, 63–65) kertoo fyysisen aggression, kuten lyömisen tai lelujen viemisen, alkavan esiintyä toisen ikävuoden aikana. Tämä on myös aika, jolloin alkaa lapsen yhteistoiminta. Keltikangas-Järvisen (2012, 110) mukaan lapsi saa aggression ikään kuin ensimmäiseksi syntymäpäivälahjaksi. Reviiri laajenee ja vuorovaikutuksen määrä kasvaa. Lasten väliset selkkaukset ovat yleisempiä ja niihin kaivataan jatkuvaa kasvattajan puuttumista. Keltikangas-Järvinen (2012, 110) jopa kirjoittaa, että yli puolet vuoden vanhan lapsen toiseen lapseen kohdistamasta toiminnasta on aggressiivista. Kuitenkin taas kahdesta kolmeen ikävuotta lyömistä esiintyy vähän.

Kahdesta kolmeen ikävuotta alkaa ilmaantua rajut painileikit. Painileikkien lisäksi lasten epäluuloisuus muiden tarkoituseristä kasvaa ja kielellinen aggressio lisääntyy. Keltikangas-Järvinen (2012, 110–111) kuvaa aggressiivisuuden olevan suurimmillaan. Samoin on myös sosiaalisen vuorovaikutuksen laita, mutta taidot sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat vielä heikot. Tämä yhtälö johtaakin usein aggressioon. Pahan mielen tunteita lapset ratkovat ruumiin kielellä. Toisaalta taas myös Pulkkisen (2002, 63–65) mainitsema kielellinen kehitys etenee. Tämä mahdollistaa puhumalla itsensä ilmaisun. Kielen kehitys helpottaa ristiriitojen selvittelyä, mutta se myös mahdollistaa aggression ilmaisun kielellisin keinoin. Se helpottaa lapsen tarpeiden ilmaisua.

Kolmannen ikävuoden jälkeen lisääntyvät ihmissuhdeongelmat ja ne ilmenevät lapsilla toistensa syrjäyttämisenä ja parhaamisena. (Pulkkinen 2002, 63–65.) Keltikangas-Järvisen (2012, 111) mukaan aggressio kuitenkin vähenee. Tämä johtuu kehittyneemmistä keinoista tulla toimeen muiden lasten kanssa.

3.4 Aggression portaat

Aggression portaat eivät ole teoria aggressiivisuuden syistä, vaan pikemminkin aggressiivisuuden hyödystä kasvuun ja kehitykseen. Siinä aggressiivisuus nähdään välttämättömänä tapana lapsen kehittymiselle. (Cacciatore 2008, 46.) Cacciatore (2008, 47) jakaa aggression portaat vauvasta ekaluokkalaiseksi seitsemään portaaseen, joista kolme ensimmäistä porrasta ovat alle kolmevuotiaana tapahtuvia. Nämä kolme porrasta ovat Ole minun-, Tutkimusmatkailija- ja Tahdon tahtoa -portaavat. Ensimmäinen on 0-1 -vuotiaan, toinen 1-2 -vuotiaan ja viimeinen 2-3 -vuotiaan porrasta. Nämä ikämääritteet eivät ole selvärajaisia, vaan viitteellisiä. Niiden viitteellisyys perustuu lasten erilaiseen temperamenttiin ja tapaan tutustua maailmaan. Näiden portaiden kohdalla lapsen aggressiivisuus nähdään erilaisena.

”Ole minun” -vaiheessa lapsen aggressiivinen tunne ilmenee itkuna. Vauva on avuton tuntemustensa kanssa ja mielialat vaihtelevat nopeaan. Vauvat elävät hetkessä ja itku alkaa äkkiä.

Asiat eivät yhdisty toisiinsa samalla tapaan kuin aikuisilla. Tässä vaiheessa lapsi tarvitsee aikuista niin tunteen alkuun kuin loppuunkin. Lapsen itku on luonnollinen osa kasvua ja siitä ei tarvitse hämmentyä eikä säikähtää. Vauvan tunteen voimakkuuteen vaikuttaa hänen temperamenttinsa. Toiset vauvat ilmaisevat itseään kovaa ja kiljuen, kun toisille riittää pienemmät vihjeet tunteidensa ilmaisuun. (Cacciatore 2008, 48–50.)

”Tutkimusmatkailija” kokee itsensä juuri niin hyväksi kuin läheiset hänet näkevät. Omaan tunteiden säätelyä ei tämän ikäisellä juurikaan ole, joten siihen tarvitaan aikuisen apua. Tämä tarkoittaa sitä, että surullista lasta lohdutetaan ja väsymystä rauhoitetaan. Kiukunpuuskat, lyömiset ja potkimiset opetetaan purkamaan oikein ja lapselle opetetaan, ettei niin saa tehdä. Lyöminen, pureminen, raapinen ja potkiminen ovat selkeästi kiellettyjä. Niistä pois ohjaaminen tehdään luonnollisesti kohdistamatta väkivaltaa lapseen. (Cacciatore 2008, 51–54.)

”Tahdon tahtoa” -vaiheessa oma tahto herää. Lapsi haluaa vaikuttaa asioiden kulkuun. Lapsi haastaa ja vastustaa aikuista. Lisäksi hän haluaa päättää itse. Lapsen aggression tunne voi nopeasti herätä ja tulla voimakkaana esiin. Hän toimii enemmän tunteella kuin järjellä ja puolustaa omaansa jopa kynsin, nyrkein, hampain ja potkuin. Käyttäytyminen on ympäristössään väkivaltaisinta tässä iässä. Aggressio synnyttää lapsessa vaistonvaraisen puolustautumisjärjestelmän. Vaistomainen puolustautuminen on fyysistä ja alkukantainen puolustautuminen herkässä. Voimakkaat ja hallitsemattomat tunnetilat vievät lapsen herkästi mukanaan. Aggression tunne on vain hyväksyttävä ja annettava lapsen rauhassa kiukuta. Vahingoittamista ei sallita ja se määrätietoisesti estetään. Samalla annetaan lapselle hyväksytyjä keinoja kiukun purkuun. Tärkeä oppi on, ettei väkivaltaa saa käyttää kuumien tunteiden purkamisessa. (Cacciatore 2008, 55–58.)

4 AGGRESSIOKASVATUS

Aggressiokasvatus on osa väkivallan ennaltaehkäisyä. Koska kaikkein tavallisimmin lapsi turvautuu aggressiiviseen käytökseen 2-3 –vuotiaana nyrkein, potkuin, puremalla tai tönimällä, olisi aggressiokasvatus aloitettava jo varhaislapsuudessa. Aggressiokasvatuksen on oltava johdonmukaista, suunnitelmallista ja aina siellä, missä lapsiakin on. Tämä kattaa niin kodin, päiväkodin, harrastukset kuin isovanhempien kodin. Lisäksi huomioitavaa aggressiokasvatuksessa on ikään soveltuva tapa toimia. Aggressiokasvatuksen ajatus kohdistuu enimmäkseen ennaltaehkäisevään ajattelumalliin. Kasvatuksella pyritään toimimaan niin, ettei lapsen tarvitsisi käyttää väkivaltaisia keinoja oman aggressionsa purkamiseen. Pyritään antamaan toisenlaisia keinoja ja ohjeistamaan toisenlaiseen toimintaan itsensä ilmaisussa. (Caccitore 2014, 40–45.) Seuraavassa aggressiokasvatus on jaoteltu erilaisiin puuttumisen keinoihin. Toisena näkökulmana on alle kolmevuotiaiden selviytyminen päivähoidon ryhmätilanteissa.

4.1 Aggressiokasvatuksen keinot

Aggressiokasvatuksessa tärkeää on, että aggressio on hyväksyttävä tunne. Tunne täytyy oppia kanavoimaan oikein ja siihen lapsi tarvitsee aikuisen avustusta. Oikeanlainen tapa avustaa lasta ei missään tilanteessa ole aikuisen käyttämä väkivalta lastaan kohtaan. Käsittelen seuraavassa Keltikangas- Järviseltä (1985, 130–178) ja Caccitorelta (2014, 40–45) viisi mielestäni tärkeää esiin tullutta kasvatukseen puuttua aggressiiviseen käytökseen. Nämä ovat rankaiseminen, ympäristön muuttaminen, mallioppiminen, vihan kanavoiminen, kuulluksi ja näkyväksi tuleminen sekä positiivisen käytöksen vahvistaminen.

Rankaiseminen on lapselle epämiellyttävä seuraus ei-toivotusta käyttäytymisestä. Sillä pyritään vähentämään sellaista käyttäytymistä, jota ei haluta jatkossa nähtävän. Rangaistus ei saa missään nimessä olla fyysinen eikä psyykkisesti loukkaava. Rangaistuksella ei saa vaarantaa itsetunnon kehitystä tai käyttää ruumiillista kuritusta. Rangaistus, jota tässä tilanteessa tarkoitetaan, on esimerkiksi moite, pettymyksen osoittaminen lapselle, viikkorahan pois ottaminen tai jonkin muun etuoikeuden kieltäminen. Tällaiset harkitut rangaistukset turvallisessa kodissa eivät

vahingoita lasta. Rankaiseminen on suosittu keino, mutta on kyseenalaista, onko se pitkällä tähtäimellä hyvä tapa. Keltikangas-Järvinen (1985, 175) jatkaa kyseenalaistamalla rankaisemisen käyttöä ja perustelemalla sitä käytöksen tukahduttamisella. Hänen mukaansa rankaisemisella vain tukahdutetaan ei-toivottu käyttäytyminen. Sitä ei saada sammumaan. Näennäinen käytös häviää nopeasti pois, mutta tulokset ovat lyhytaikaisia. Näin kontrolloimalla lasta rankaisemalla ei osoiteta sitä, mitä saa tehdä. Pelkkä rangaistus ei suuntaa lapsen käytöstä oikeaan. Aggressiokasvatuksessa ei kannata suunnata huomiota lapsen kiukkuun, vaan kiukun aiheuttaja pitäisi pyrkiä poistamaan. Rangaistus toimii, jos samalla osoitetaan lapselle oikea käyttäytymismalli ja näin jatkossa lapsi oppisi käyttämään oikeaa mallia rangaistuksen saatuaan. Rangaistuksen käytöstä Keltikangas-Järvinen (1985, 176) vielä kritisoi kasvattajan vihamielistä aggressiivisen käytöksen tuomaa mallia lapselle. Usein rankaisua kasvatusmenetelmänä käyttävä aikuinen menettää lapsen silmissä palkintoarvon. Palkitsevammaksi lapselle tulee se, että hän saa olla mahdollisimman vähän tekemisissä kyseisen kasvattajan kanssa.

Ympäristön muutoksella pyritään hetkelliseen aggressiivisen käytöksen katkaisemiseen, jotta päästään vahvistamaan positiivista käytöstä. Ympäristön muuttamisessa lapsi siirretään aggressiivisen käytöksen vuoksi toiseen paikkaan. Näin saadaan olosuhteita muuttamalla muutettua lapseen kohdistuvia ärsykejä ja tuotua esiin lapsesta toivottua käytöstä. (Keltikangas-Järvinen 1985, 166.) Pienen lapsen osalta tämä tarkoittaa tilanteesta poistamista ja aggressiivisissa tilanteissa päiväkodissa jopa ryhmän vaihtamista.

Mallioppimisella toivotaan lapsen seuraavan hänelle tärkeän ihmisen käyttäytymistä, joka on sellaista, jota lapseltakin odotetaan. Odotettu ja toivottu käytös on palkitsemisen arvoista ja saa positiivista vahvistamista kasvattajilta. Mallioppimisella pyritään systemaattiseen käyttäytymisen mallintamiseen eikä ainoastaan satunnaisiin esimerkkeihin. Mallioppimista on käytetty muun muassa pelkojen vähentämiseen. Tällöin lapsen on annettu seurata mallihenkilön pelon kohtaamisen esimerkiksi uimisen pelon ja sitä kautta on vaikutettu lapsen uimisen pelkoon positiivisesti. Pelkoja vähentämällä ja niitä käsittelemään oppimisella autetaan lasta hallitsemaan tunnetilojaan. Nämä pelon tunteet voivat ilmetä aggressiivisena käytöksenä, jolloin mallioppimisella saadaan poistettua tällaisesta suojareaktiosta johtuvaa aggressiivisuutta. Mallioppimisella välittyy tehokkaasti yhteiskuntamme arvostukset ja eettiset ihanteet, lisäksi monimutkaiset sosiaaliset toiminnot. Tällaisen mallina toimimisen vuoksi on tärkeää, että lapselle tärkeät henkilöt ovat mallioppimiseen sopivia. Voimakkaimmin lapsen käyttäytymiseen vaikuttaa mallit, joita lapsi ihailee ja jotka ovat hänelle emotionaalisesti tärkeitä. (Keltikangas-Järvinen 1985, 156–157.) Usein nämä henkilöt ovat omia vanhempia tai päiväkodissa toimivia kasvattajia. Siksi on hyvin tärkeää, että tämä aikuinen ei ole malttinsa menettävä ja hyökkäävä eikä alistuva ja avuton. Oikeat ja väärät ratkaisumallit on

pystyttävä antamaan tolaltaan olevalle lapselle toiminnan kautta varmasti, mutta ystävällisesti. Malli osoittaa puheillaan ja teoillaan tietävänsä ja pärjäävänsä. Hän viestittää näin lapselle tietävänsä, mitä tekee ja hallitsee tilanteen. (Cacciatore 2014, 36.)

Vihan kanavoiminen sekä itsensä kuulluksi ja näkyväksi kokeminen ovat tärkeitä tuen antajia lapselle aggression äärellä. Nämä ovat konkreettisia keinoja, joilla aggressiokasvatuksessa voi kasvatusmalli vahvistaa lapsen tuntemaa turvallisuuden tunnetta lapsen ollessa poissa tolaltaan. (Cacciatore 2014,58.) Cacciatoren (2014, 58) mukaan tunneilmaisua ei tarvitse eikä kannata tukahduttaa. Siihen on vain opittava oikeanlaiset keinot. Vihan tunteen voi kanavoida tyynyyn potkimiseen, jalalla polkemiseen, itkuun tai huutoon. Kaikki ovat sallittuja, kunhan ketään ei satuteta. Lapsi ei saa satuttaa eikä lasta saa sattua. Itsetunto kasvaa, kun saa luvan itsensä ilmaisuun ja kehoitsetunto pysyy hyvänä, kun kokee koskemattomuutta. Kun viha on kanavoitu ja purettu, on aikuisen hyvä mallintaa oikeaa tapaa vihan purkuun. Se voi olla puhuminen tai jokin toinen tilanteeseen sopiva käytös. Toisille lapsille mieluinen tapa oman suuttumuksen purkuun voi olla omaan huoneeseen vetäytyminen. Kasvattajalle lankeaa tärkeä rooli aggression hallitsijan mallina. Aikuisen on opittava hillitsemään itsensä lapsen aggression äärellä. Tunteiden kanssa pärjäämistä kannattaa opetella. Rauhallisen kasvattajan olemuksella on lasta tyynnyttävä vaikutus. Se luo lapselle kovan aggressiivisen tunteen vallassa taistellessa luotettavaa tunnetta ja sellaisen syliinkin on helpompi rauhoittua. Toisinaan kovat aggressiiviset tunteet laantuvat tiukassa syliotteessa, jonka jälkeen keskustelu lapsen tunteista on helpompi käydä. Lapsi haluaa tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lapsen kokemuksille on osattava antaa vastakaikua. Aikuisen tehtävä on mennä lapsen tasolle ja nimetä lapsen kokema tunne oli se sitten innostuksen, ilon, surun tai kiukun tunne. Tällä tavoin lapsi oppii tunnistamaan tunteitaan. Aggressioista puhuttaessa lapsen kanssa on hyväkasvattajana kiinnittää huomiota siihen, ettei lapsi ole paha, vaan teot, joita hän teki, oli väärin tai kiellettyjä. Lasta on turha syyttää tai nöyryyttää. Asioista on puhuttava perinpohjaisesti, mutta lannistamatta lasta. Kasvattajana ei saa olettaa, että lapsi ymmärtää teon vääryyden. (Cacciatore 2014, 61.) Kuulluksi tulemisesta Cacciatore (2014, 57) kertoo kasvattajan kuulemansa toistamisessa. Tällä tarkoitetaan uhmassaan kiukkuavan lapsen tahdon ilmaisun toistoa. Lapsen huutaessa jotain tärkeää esimerkiksi ettei halua lähteä ulos, niin kasvattaja rauhallisesti toistaa lapsen tahdon, ettei tämä tahdo ulos, vaan haluaa olla sisällä. Tällä tavoin lapsi kokee tulleen kuulluksi ja voi hyvinkin olla halukas lähtemään tämän jälkeen ulos. Lapsen kohtaamisesta yksilönä kirjoittaa myös Ahonen (2015, 111) väitöskirjassaan kertoessaan lämpimästä vuorovaikutuksesta päiväkodin ryhmätilanteissa. Lämpimässä vuorovaikutuksessa kasvattaja kohtaa lapset ryhmätilanteissa kiireettömästi. Hän on töissä lapsia varten ja vuorovaikutus lasten kanssa on hänelle tärkeää. Mielestäni näillä keinoilla kykenee kasvattajana vaikuttamaan aggression ilmenemiseen tai leviämiseen ryhmätilanteissa.

Positiivisen käytöksen vahvistaminen on palkitseminen. Palkitsemalla lasta oikeasta ja toivotusta käytöksestä pyritään ohjaamaan lapsi käyttäytymään aina niin. Palkintoina toimivat ilmeet, eleet ja joskus konkreettiset palkinnot. Positiivista vahvistamista käytetään myös vaihtoehdoisen käytöksen aikaansaamiseksi. Tällöin useimmiten on kyse lapsen yliaktiivisesta tai aggressiivisesta käytöksestä. Kyseinen aggressiivinen käytös sulkee pois toivotun käytöksen. Positiivisella vahvistamisella tällaisissa tapauksissa kannustetaan palkinnolla oikean käytöksen kohdalla. Aggressiivisuuden tilalle annetaan vaihtoehtoja toivotuista sosiaalisista toimintamalleista ja aina näiden oikein toimittujen tilanteiden onnistuttua lasta palkitaan. (Keltikangas-Järvinen 1985, 130–131, 142–144.) Positiivinen palaute toimii lapselle palkkiona ja lapset kaipaavat positiivista huomiota. Positiivisen palautteen kautta tapahtuu todellista oppimista. Haasteena on, että usein aggressiivisesti käyttäytyvälle, on vaikea antaa positiivista palautetta. Se ei kuitenkaan sulje pois sitä, etteivätkö sellaiset lapset juuri sitä kaipaisi. Valitettavasti on vain niin, että negatiivinen palaute tahtoo kasautua juuri heille. (Ahonen 2015, 174–175.)

4.2 Päiväkodin ryhmä ja aggressiivinen käyttäytymismalli

Päiväkodin ryhmissä vallitsee viidakon lait. Pieniltä lapsilta puuttuu vielä kyky pitää puoliaan. Puolensa pitäminen, ryhmässä selviytyminen ja neuvottelutaidot eivät ole 1-2 –vuotiaiden kehitystehtäviä. Heidän ei kuulu osata niitä, eikä vielä edes opetella.

Keltikangas-Järvinen (2012) on kirjoittanut pienen lapsen sosiaalisuudesta ja kertoo siinä päiväkodin vaatimasta sosiaalisuudesta ja stressaavuudesta. Päiväkodissa pienillä lapsilla tulee valtavasti sosiaalisia kontakteja päivän aikana ja he eivät osaa niitä käsitellä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 143–145.) Aggressiivisuutta lisääviä tekijöitä Keltikangas-Järvisen (2012, 143–151) mukaan ovat erilaiset ryhmätilanteet, joihin pieni lapsi joutuu päivän aikana. Nämä tilanteet vaativat sosiaalisia taitoja, joita tämän ikäisellä ei vielä ole. Päivittäin ryhmässä toimiminen on jopa aikuiselle vaativaa saati sitten alle kolme vuotiaalle. Ryhmätilanteet lisäävät aggressiota. Tilanteet, joita ei vielä hallitse muilla keinoin, saattavat saada lapsen toimimaan aggressiivisesti. Ryhmätilanteisiin avuksi Ahonen (2015, 170–171) näkee hyväksi pienryhmät. Pienemmistä ryhmistä on apua kaikkien lasten osalta, mutta erityisesti haastavien lasten kanssa. Kasvattaja saa huomioitua lapsen yksilöllisesti, vuorovaikutussuhde on läheisempi sekä kasvattaja pystyy olemaan paremmin läsnä lapsille. Haastavat kasvatustilanteet ovat selkeästi vähäisempiä pienryhmissä.

Aggressio on paras ja tehokkain keino pärjätä ja päästä päämäärään. Lapsi saa nopeimmin haluamansa lelun viemällä sen toisen kädestä. Näin aggressiivisuus vahvistaa itseään. Kun lapsi on kerran päässyt haluamaansa päämäärään aggressiivisuuden avulla, käyttää hän sitä toistekin. Mitä

useammin aggressiivinen käytös palkitsee käyttäjänsä, tulee se helposti uudestaan lapsen käytökseen. (Keltikangas-Järvisen 2012, 143–151.)

Tämän aggression itsensä vahvistamisen lisäksi ryhmä tukee aggressiivista käytöstä. Ryhmässä lapsi ylläpitää oppimaansa käytöstä. Ryhmästä ei opi uudenlaista keinoa, vaan pikemminkin lisää negatiivisten kokemusten määrää. Negatiiviseen käytökseen on puututtava jo toisen ikävuoden vaiheilla, vaikka lapsi ei vielä ymmärräkään tekemäänsä vääryyttä. Nämä on niitä ensimmäisiä hetkiä, jolloin lapsi kokee aggressiivisen käytöksen tehokkuuden. Tämä tarkoittaa systemaattista puuttumista aggressiiviseen käytökseen ja ”ei” sanan käyttöä esimerkiksi puremistilanteissa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 143–151.)

Näissä hetkissä huomioitavaa on vuorovaikutuksen laatu. Vuorovaikutuksen laadusta on Ahonen (2015, 168–170) kirjoittanut väitöskirjassaan. Hän kirjoittaa kuinka vuorovaikutustavat heijastuvat lapsen käyttäytymiseen. Kasvattajan lämmin kohtaaminen aggressiivisissakin tilanteissa luo lämpöä lapsen ja kasvattajan väliin muissakin tilanteissa. Tällöin lapsen kohtaaminen tilanteessa kuin tilanteessa on helpompaa ja läheisempää ja mahdolliset ennakkokäsitykset vähenevät. Tämä hyvin toimiessaan vähentää koko ryhmän aggressiivista ilmapiiriä.

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää vanhempien ajatuksia pienten lasten puremistilanteista. Tutkimuksessa halutaan selvittää vanhempien tietoisuutta lasten kehitystasosta sekä puremisen syistä sekä keinoista ehkäistä puremista. Tutkittavan ilmiön eli puremisen sijaintipaikkana ovat päiväkotit ja päiväkodin alle kolme vuotiaiden lasten vuorovaikutustilanteet. Laadullisen tutkimukseni aineistona ovat valmiit aineistot internetin keskusteluista, joita lähestyn teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta. Seuraavassa käsittelen tutkimuskysymykseni, aineiston ja aineiston keruun sekä aineiston luokittelun.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni nousivat kiinnostuksestani selvittää ja selittää vanhempien tuntemuksia puremistilanteissa. Kysymyksien muotoiluun ja luokitteluun päädyin luettuani ja kirjoitettuani teoriaosuutta. Teoriasta nousi mieleisiäni selkeitä kokonaisuuksia, joiden alle kiinnostukseni kohteena olevat kysymykset ohjautuivat sujuvasti.

Kasvattajien reaktio: Millaisia mielialoja, positiivisia vai negatiivisia, lasten puremiset aiheuttavat kasvattajissa keskustelujen perusteella?

Vuorovaikutustaidot: Näkyykö keskusteluissa ymmärrystä lasten vuorovaikutuksen kehitystasosta?

Aggressioteoriat: Millaisia syitä keskusteluissa lapsen puremiselle annetaan?
Mitä aggressioteorioita keskusteluissa ilmenee?

Aggressioon puuttuminen: Millaisin keinoin puremiseen halutaan keskusteluissa puututtavan tai on puututtu?

5.2 Aineisto ja aineiston keruu

Tutkimukseni aineistonkeruu tapahtuu internetin keskustelupalstoilta. Keskustelut ovat avoimia keskusteluja. Tällä tarkoitan keskustelupalstoja, joille voi kuka tahansa kirjoittaa, ilman henkilökohtaista kirjautumista palveluun. Käytän valmiista aineistoa. Eskola ja Suoranta (2000, 117–118) kirjoittavat valmiiden aineistojen jaosta viiteen luokkaan, joista yhtenä on joukkotiedotuksen ja kulttuurin tuotteet. Katson aineistoni kuuluvan tähän joukkotiedotuksen ryhmään. Aineiston keruu internetistä tapahtuu omasta toimestani, mutta aineisto eli tekstit ovat jo valmiina käytettävissä. Voisin käyttää aineistona myös haastatteluja, joihin keräisin oman aineiston esimerkiksi lasten vanhemmilta kyselyillä. Kuitenkaan tutkimuskysymykseni kannalta en näe tätä vaihtoehtoa välttämättömänä. Keskustelusivustot, joilta aineistoa on poimittu ovat Vauva-, Vau-, Kaksplus-, Meidänperhe-, Suomi24-, Perhekerho- ja vauvainfo –foorumi. Nämä kaikki ovat sivustoja, joilla kasvattajat käyvät lukemassa tietoa tai keskustelevat erilaisista lapsiperheiden arjen aiheista. Oman tietoni mukaan sivustot ovat hyvin suosiossa ja aktiivisesti käytössä monenlaisten kasvattajien osalta, niin vanhempien kuin kasvatustyötä työkseen tekevien.

Tutkimuksen aineistot internetistä ovat keskusteluja, joissa kasvattaja kertoo oman lapsensa puremisesta tai kun omaa lasta on purtu. Aineistoksi etsin mahdollisimman laajoja ja lasten puremisessa pidättäytyviä keskustelupätkiä. Hakiessani keskusteluja Internetistä käytin hakusanoina lapsen puremista ja päiväkotia. Lisäksi rajoitin hakua alle kolmevuotiaisiin. Valikoin aineistoni niin, että keskustelut alkavat kysymyksellä puremisesta. Jätin ulkopuolelle yleisen aggressiivisen käytöksen. Tällä tarkoitan keskustelujen avaukset lyömisestä, tappeluista tai muista vastaavista. Seuraavassa esimerkki keskustelun1 avauksesta:

”Alle 3-v ryhmässä eräs toinen lapsi jo useampaan otteeseen purrut omaa lastani. Tädit sanovat että yrittävät kyllä seurata tilannetta, mutta lapset tykkäävät leikkiä yhdessä ja pureminen käy niin hetkessä etteivät pysty aina ennakoimaan. Mitä pitäisi tehdä? Purrut todella kovaa, melkein mennyt läpi ihosta yhdellä kertaa:”

Kuitenkaan en poistanut keskusteluja, jotka avauksen jälkeen siirtyivät käsittelemään myös muita lasten aggressiivisuuden ilmenemismuotoja. Näin sain monenlaisia hakutuloksia, joiden joukosta löysin aineistona käyttämäni keskustelut. Kriteerini täyttämiä keskusteluja löytyi 13, joista valitsin keskustelun pätkät niin, etteivät liikaa toista itseään tai ole sopimattomia kieleltään. Myöhemmin keskustelujen määrä karsiintui kymmeneen. Lisäksi kiinnitin huomiota keskustelun sisältöön. Jos keskustelu liikkui liikaa aiheeni ulkopuolella tai keskustelussa olleiden lasten iät menivät oman tutkimukseni ulkopuolelle, jätin ne huomiotta ja kokonaan pois aineistosta. Keskustelijoista, oli ne

sitten vanhempia tai niin sanottuja ammattikasvattajia, käytän työssäni yhteisesti nimitystä kasvattaja.

Vanhempien ja mahdollisten ammattikasvattajien kirjalliset keskustelut ovat tutkimukseeni hyvää antia. Niissä näkyy selkeästi tunnetiloja, mielipiteitä ja käytännön esimerkkejä puuttumisista aggressiiviseen käytökseen. Lisäksi lasten puremiseen liittyviä keskusteluja löytyy internetistä paljon ja keskusteluihin on osallistuttu hyvin. Löytyneestä määrästä voi ajatella aiheen mietityttävän sekä kiinnostavan vanhempia. Tämä mahdollistaa minulle tutkimukseen aineiston valikoimista. Eskolan, ym. (2000, 18, 118) mukaan aineistoa saa kerätä valikoiden ja kriittisesti, mutta kuitenkin ei joudu pulaan liian materiaalmäärän kanssa. Valikoivalla ja harkitsevalla aineiston valinnalla pystyy keskittymään aineiston laatuun eli vaihtelevuuteen, monipuolisuuteen ja teoriassa pidättyvyyteen.

5.3 Aineistonluokittelu

Aineistoni käsittelin kokonaisina keskusteluina, joita luokittelin selkeämpään muotoon. Analyysissä luon sanallisen ja selkeän kuvauksen tutkittavasta ilmiöstä. Toteutan sisällönanalyysia aineistoa järjestellessäni. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 101–108) kertoo sisällönanalyysin olevan menettelytapa, jolla keskustelua dokumenttina voidaan analysoida järjestelmällisesti. Sisällönanalyysillä tekstiaineisto tiivistetään ja selkeytetään kadottamatta kuitenkin sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysillä saadaan aineisto järjestetyksi ja kuvatuksi mielekkäästi sekä selkeästi ja aineistosta pääsee nostamaan esille tekstin sisältämiä merkityksiä. Tutkimukseni kannalta merkitykset tarkoittavat keskusteluissa ilmeneviä asioita tutkimuskysymyksiini liittyvistä aiheista. Tämän vuoksi itse päädyin käyttämään sisällönanalyysia menetelmänä.

Käsitellessäni aineistoa sidon analyysin keskustelujen käsitykset päiväkodin vuorovaikutustilanteisiin ja alle kolme vuotiaan kehitysvaiheisiin. Käytän kytkentöjä jo olemassa olevaan teoriaan ja teorian avulla järjestelen aineistoani. Teoria on ohjaamassa aineistoanalyysiä. Luokittelun pohjana käytän tietoa lapsen vuorovaikutuksesta ja temperamentista sekä aggressioteorioita ja aggressiokasvatuksen malleja. Teoriat eivät kuitenkaan ole testattavana, kuten Tuomen ym. (2009, 97) mukaan teorialähtöisessä analyysissä on, vaan teoria on ohjaamassa analyysin teossa. Analyysissäni on tunnistettavissa aiemman tiedon vaikutus, mutta en pyri analyysilläni testaamaan aikaisempaa teoriaa. Teoriaohjaavassa analyysissä aineisto voidaan kerätä vapaasti. Siinä ensin käytetään aineistolähtöistä ajattelutapaa, johon tuodaan analyysin ajatuksenkulkua ohjaamaan teoriassa määriteltyjä luokitteluita. (Tuomi ym. 2009, 95–98.)

Käytännössä aloitin aineiston hankinnan siirtämällä löytämäni kokonaiset keskustelut taulukko-ohjelmaan. Jaottelin keskustelut erillisille sivuille nimeten keskustelut keskustelu1 - keskustelu13. Työni loppuun olen liittännyt esimerkiksi keskustelun6. (Liite1) Keskusteluja on yhteensä 58 A4 kokoista sivua.

Tämän jälkeen keskustelu kerrallaan hain kustakin keskustelusta vastauksia tutkimuskysymyksiini kysymys kerrallaan. Esimerkiksi tutkimuskysymykseen, näkykö keskusteluissa ymmärrystä lasten vuorovaikutuksen kehitystasosta, hain keskusteluista lauseita, jotka teoriaan pohjaten antavat tietoa tutkimuskysymykselle. Lauseina löytyi muun muassa keskustelusta 7: ”ei aina ihan oikeaoppisesti osaa tunteitaan ilmasta” ja ”monet 1-3 vuotiaat saattavat jossain vaiheessa purra toisiaan syystä tai toisesta, kuulunee vuosikertaan?” Tätä vaihetta voidaan kutsua aineiston pelkistämiseksi. Tuomi ym. (2009, 109) kirjoittaa alkuperäisten ilmausten nostamisesta erilliselle konseptille. Ilmausten valintakriteerinä voi olla tutkimustehtävän kysymykset. Tämän pelkistämisvaiheen aikana huomasin, että käyttööni riittää hyvin 10 keskustelua aikaisemman 13 keskustelun sijaan, koska löytyvien ilmausten sisällöt alkoivat toistaa itseään. Aineisto ei antanut mitään uutta, jolloin katsoin tapahtuneen kylläntymistä. Poistin tästä johtuen kolme keskustelua aineistostani. Pelkistämisvaiheessa aineistoon on jaoteltuna lauseita kunkin tutkimuskysymyksen alle kymmenestä eri keskustelusta.

Kolmantena luokittelin löytämäni kymmenen keskustelun ilmaisut. Yläluokkana pidin yhä tutkimuskysymykseni, jonka alle ryhmittelin lauseet, niiden sisällön ja sisältöjen yhtäläisyyksien mukaan. Näin sain alkuperäisilmaisut luokiteltua samankaltaisuuksien mukaan. Tuomen ym. (2009, 110) mukaan ensin ryhmitellään samaa tarkoittavia käsitteitä ja niistä muodostetaan luokkia nimeten ne hyvin sisältöä kuvaten. Luokittelemalla aineistoa, sain tiivistettyä sitä sekä löysin alustavia kuvauksia ilmiöille. (Tuomi ym. 2009, 110.) Esimerkiksi kysymykseen ”näkykö keskusteluissa ymmärrystä lasten vuorovaikutuksen kehitystasosta?”, sain koottua ajatuksia kuten: ”Temperamentti”, ”kielellinen ilmaisu vielä puuttuu”. Tämän vaiheen aikana yhdistin kaikki saman sisällölliset ilmaukset yhteen unohtamatta kuitenkaan aineistossa alun perin olevia samankaltaisten ilmausten määriä. Tämä siksi, että koin tietyn tyyppisten vastausten toistuvuuden mielenkiintoiseksi osaksi tutkimustani. (Tuomi ym. 2009, 110.)

Luokittelun taustalla on käytössä pääosin teoriaohjaavaa, mutta myös aineistolähtöistä jaottelua. ”Millaisista syitä keskusteluissa lapsen puremiselle annetaan?” ja ” Näkykö keskusteluissa ymmärrystä lasten vuorovaikutuksen kehitystasosta?” ovat luokiteltu teoriasta tulleiden ajatusten mukaisesti tutkimuskysymyksen alle. Sekä kysymys, ”Millaisin keinoin puremiseen halutaan keskusteluissa puututtavan tai on puututtu?”, on luokiteltu teorian pohjalta nousseiden käsitteiden mukaisesti. Puuttumisen osalta on esimerkiksi käytetty aggressiokasvatuksen

keinoja kuten rankaiseminen ja ympäristön muuttaminen. Lisäksi on kohta ”muut”, joka nousi aineiston vastauksissa olleesta tarpeesta. Ilmaisut olivat mielestäni tärkeitä ja usein toistuvia, mutta niille ei teoriasta suoraan löytynyt sopivaa luokkaa. Tuomi ym. (2009, 119) kirjoittaakin, että olemassa olevaan malliin perustuvassa näkemyksessä ei ole harvinaista, jos on jouduttu luomaan ylimääräisiä luokkia.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavassa on tutkimustulokset. Tulokset esitän pohdinnan, tulkinnan ja aikaisemman teorian yhteisenä dialogina. Keskusteluista poimimani aineiston olen jakanut tutkimuskysymyksittäin neljään osioon. Nämä ovat vanhempien reaktiot, vuorovaikutustaidot, aggression syyt ja aggression puuttuminen. Näiden osioiden alle avaan aineistoni luokittelun tutkimuskysymyksien ja teorian pohjalta nousseisiin termeihin pohjaten.

6.1 Kasvattajien reaktiot

Mielialojen jaottelussa pidättäydyin positiivisissa ja negatiivisissa lausahduksissa. Luonnollisesti on muistettava, että erityisesti näiden tulkinnassa vaikuttaa oma näkemykseni ja tuntemukseni sanojen merkityksestä. Kysymys on kiinnostava. Kiinnostavan siitä tekee se, että yleensä kasvattajien tunteet näkyvät puremistilanteiden tapahduttua. Kun omaa lasta on purtu tai oma lapsi puree, kokemukseni mukaan kasvattajat useimmiten syyttävät, itkevät tai puolustautuvat.

Keskustelut olivat pääosin hengeltään mukavia. Aihe kosketti monia kasvattajia ja monesti kirjoitettiin, että meilläkin on yksi purija ja täältäkin löytyy samanlaista ongelmaa. Keskustelut etenivät ja niissä kannustettiin toisia kasvattajia ongelmallisessa elämänvaiheessa toivottaen *"Voimia ja jaksamista!"*. Niissä elettiin myötätuntoisina ja ymmärtäväisinä. Lisäksi sanottiin *"Tsemppiä! Toivotaan, että pureminen pian unohtuu!"*. Ja oltiin ylpeitä toisten yrityksistä, kuten lauseessa: *"Sinulle nostan hattua"*. Keskustelujen hyvä henki oli yllätys itselleni. Keskusteluissa vanhemmat eivät olleet niin hyökkäviä, kuin oletin. Siellä oli ratkaisukeskeistä ajattelua ja haluttiin löytää vastauksia oman lapsen ongelmakäytökseen. Toki kokemukseen puremisesta vaikuttaa paljon se, onko omaa lasta purtu päiväkodissa vai onko oma lapsi purrut jotakin toista. Ymmärrystä on enemmän, kun huomataan, että se oma lapsikin saattaa käyttäytyä aggressiivisesti toisia kohtaan.

Puremistilanteiden osalta aineistosta nousi negatiivisia tunteita kuten pelkoa ja kauhua. Asiaa pidettiin surullisena ja ikävänä asiana kuten seuraavassa: *"Alkaa tuntua ikävältä kun muiden lapset menee kotiin puremajälkien kanssa..."*. Siellä oli neuvottomuutta, johon kasvattajat olivat tulleet hakemaan apua vertaistuesta keskustelupalstalta. Ei tiedetä, mitä asialle osaisi tehdä. Vanhempien mielialat omaa lasta purtaessa ja heidän neuvottomuus, kun oma lapsi puree, näkyivät vanhempien

reaktioissa. Lisäksi lapsen tapa purra oli alkanut *”Ketuttaa vietävästi.”*. Ja siitä sanottiin *”Raskas ja ärsyttävä tapa”*. Ja tunneskaalasta eräskin kasvattaja kirjoitti, että: *”Alkaa olemaan jo epätoivoinen olo.”*. Edellä mainitussa on myös huolestumista kasvattajana oman lapsen käytöksestä, joka aiheuttaa muille huolta. Toisena esimerkkinä huolestumisesta oli yksinkertainen lause *”Nyt kyllä huolestuttaa.”*. Myös kasvatustapaa haukuttiin näiden purijoiden osalta. Se ei sinänsä yllättänyt itseäni, mutta tuli havaittua keskusteluissa todeksi.

Kommenteissa oli myös havaittavissa hyökkäys- ja puolustuspuhetta, jossa selkeästi pureminen ilmaistaan niin, ettei sitä ymmärretä yhtenä lapsen kehitysvaiheena. *”jätti hieman ikävän tunteen meille, todettiin ”tällaista sattuu”. Jostain vakavammasta on kysymys, kuin pikku törmäämisestä tai kaatumisesta leikkipuistossa, kun purraan.”*

6.2 Vuorovaikutustaidot

Lapsen kehitystason ymmärtämisen jaoin neljään teoriasta nousseeseen luokkaan. Aineisto jakautui käsitteellisiin välineet merkit ja merkkijärjestelmät, ikä, lähikehityksen vyöhyke sekä temperamentti –luokkiin.

Käsitteelliset välineet merkit ja merkkijärjestelmät tarkoittavat tässä yhteydessä kielen kehitystä. Kielen avulla lapsen on tarkoitus ilmaista itseään sosiaalisissa tilanteissa, jotta hänen ei tarvitsisi käyttää aggressiivisia keinoja. (Tynjälä 1999, 45–47.) Sinkkonen (1995, 88) kertoo ensimmäisen ”ei” sanan oppimista tärkeänä virstanpylväänä. Tällä lapsi osoittaa osaavansa tehdä arvioita ja johtopäätöksiä. Impulsiivisesta toiminnasta on siirrytty keskusteluvaiheeseen. Tähän kehitykseen viittavia kommentteja oli keskusteluissa muun muassa: *”Kielellinen ilmaisu vielä puuttuu,”*. Laveampana ilmaisuna aiheeseen liittyen oli: *”Eivät osaa ilmaista itseään muuten kuin fyysisesti.”*. Tässä ilmaisussa voi ajatella olevan hyväksyvä sävy, ettei muuta voi odottaa kuin fyysistä otetta. Toisaalta keskusteluissa ajateltiin puremisen olevan alkeellista tunteiden ilmaisua sekä sitä, että tunteiden ilmaisu vielä puuttuu. Tällainen ilmeni lauseista: *”Tunteiden ilmaisu puuttuu.”* ja *”Kokeilunhalua ja alkeellista tunteiden ilmaisua.”*

Aineistosta ilmeni lapsen **ikä** syyksi puremiseen. *”En tiedä yhtään pientä lasta jolla ei jossain vaiheessa olisi ollut tuo puremisvaihe.”* Monessa keskustelussa se kuului luonnolliseksi osaksi lapsen kehitystä. Se oli kehityskausi tai leikkeihin kuuluva osa taaperoikäisillä, kuten keskustelun lauseissa käy ilmi: *”Kehityskausi; tahatonta ja refleksinomaista toimintaa”* tai *”Puremiset kuuluvat taaperoikäisten leikkeihin.”*. Keltikangas-Järvinen (2012, 110) sanoo lapsen saavan ensimmäiseksi syntymäpäivälahjakseen aggression ilmenemisen. Reviiri kasvaa, vuorovaikutus tilanteet lisääntyvät, mutta taito selvitä niistä ei kehity samassa tahdissa.

Lähikehityksen vyöhyke –luokan alle luokittelin Keltikangas-Järvisen (2012, 110) mainitsemaa kasvattajan puuttumista vuorovaikutustilanteisiin ja oikeanlaisen toiminnan opettamista lapselle. Keskusteluissa tämä oli ajattelua siitä, että ymmärrettiin lapsen olevan vielä sen ikäinen, että hän tarvitsee kasvattajan avustusta siirtyäkseen vyöhykkeillä ensimmäiseltä toiselle. Tällaista ajattelua ilmeni seuraavanlaisesti: *”Harjoittelevat sosiaalista kanssakäymistä”* ja *”puuttuu vielä syy-seuraussuhteiden taju”*. Harjoittelevat ja puuttuu vielä viittaa mielestäni siihen, että tarve on avustukselle. Myös kommentti *”Pieni ei ymmärrä vielä”*, mutta, kun opetamme kasvattajina, kuinka toimitaan, niin ymmärrys ja osaaminen voi löytyä. Aineistosta nousi eräs mielenkiintoinen kysymys: *”Minkä ikäistä olette alkaneet torumaan, jos puree?”* Tämä lause oli mielenkiintoinen ja sisälsi paljon ajatuksia siitä, kuinka hyvin kasvattajat ovat tietoisia lapsen kehitysvaiheesta. Cacciatore (2014, 73) kirjoittaa väkivallan olevan aina väärin ja sitä on hoettava lapsille kaikki kasvuvuodet.

Temperamentti ymmärrettiin muutamassa keskustelun kommentissa vaikuttavan lapsen käytökseen. *”Lapsi on hyvin temperamenttinen ja samoihin aikoihin kun harrasti puremista niin harrasti myös oman päänsä hakkaamista.”*, sanoi eräs kasvattaja. Toinen puolestaan temperamenttiin viitaten kommentoi: *”Lapsen temperamentista tietysti riippuu miten voimakkaasti se ilmenee.”*. ”Se” sanalla hän viittasi lapsen fyysiseen kommunikaatioon. Lisäksi aineistossa oli *”Luonteeltaan poika on sellainen tulisesti suuttuva, ehkä keskivertovilkas lapsi.”*. Aktiivinen ja sosiaalinen pieni lapsi rakentaa usein paljon vuorovaikutustilanteita. Näin ollen hän on aina siellä missä tapahtuu. Lapsen ollessa vielä niin pieni, ettei hänen taitonsa riitä runsaiden sosiaalisten tilanteiden hallintaan, lapsi usein päätyy frustraatioon. Frustraatiota seuraa usein aggressio. (Keltikangas-Järvinen 2012, 60.) Tähän Keltikangas-Järvisen (2012, 60) ajatteluun tukeutuen on lapsen temperamentti hyvä ymmärtää yhtenä tärkeänä asiana lapsen kehityksessä vuorovaikutteiseksi ihmiseksi. Cacciatore (2014, 11) puhuu myös ihmisen temperamentin vaikuttavan suuresti siihen, miten hän haastavissa sosiaalisissa tilanteissa toimii. Toisaalta se vaikuttaa myös siihen, kuinka kasvattajat suhtautuvat lapseen. Lisäksi vielä siihen kuinka vuorovaikutustilanteissa lapsi käyttäytyy toisten lasten ja kasvattajien silmissä.

6.3 Aggression syyt

Millaisia syitä keskusteluissa lapsen puremiselle annetaan, luokittelin aggressioteorioiden mukaisesti. Samalla näin, mitä aggressioteorioita keskusteluissa ilmeni. Suoranaisesti keskusteluissa kukaan ei puhunut teorioista, lapsen vieteistä tai edes lapsen tavasta purkaa kokemaansa turhaumaa.

Luokat, joita keskusteluista löytyivät, ovat *sosiaalisen oppimisen teoria/mallioppiminen, viettiteoria* ja *frustraatio eli turhauman purku*.

Sosiaalisen oppimisen teoria/mallioppiminen näkyi jonkun verran. Aineistossa oli ajatuksia kasvatusviasta ja huonoista kotiooloista. Tämän vuoksi nähtiin, että lapsi puree. Aikuisen malli on ollut sellainen, että pureminen on lapsella käytössä. Syyksi ajatellaan myös, että lapsi on häiriintynyt tai ongelmalapsi. Nämä kiteytyivät yhdessä lauseessa kaikki ”ei noille häiriintyneille lapsille oikeastaan voi yhtään mitään ellei kotiolot parane”. Lohdutukseksi purevan lapsen kasvattajille Keltikangas-Järvinen (1985, 118–119) sanoo, että sellaisia kehityksen riskitekijöitä, jotka voivat johdattaa lapsen aggressiiviseen käytökseen, ovat vain vanhempien välinpitämättömyys lapsesta ja kyvyttömyys tiedostaa oma kasvatusvastuunsa. Hän kertoo myös tutkimustuloksesta, jossa kukaan väkivaltaisista nuorisrikollisista ei ollut kahden lastaan rakastavan vanhemman kasvattamia. Kasvattajan on tärkeää kohdistaa lapseen kiintymystä ja huolenpitoa. Näiden Keltikangas-Järvisen ajatusten valossa on hyvä miettiä kuinka paljon vastuu huonosta kasvatuksesta on purijan vanhemmilla pienen lapsen pureessa päiväkodissa toista lasta. Aineistosta löytyneet ajatukset etsii rajoja, huomion hakuisuuden ja vanhempiensa uhmaamisen luokittelin myös tähän kategoriaan. Tähän luokitteluun päädyin siksi, että mallioppimisen teoriassa on ajatus, että hyvästä käytöksestä saatujen palkkioiden johdosta harvat ärsykkeet herättävät aggressiota. Kasvattajien toiminnalla nähdään olevan merkitystä aggression ilmenemisessä. Lisäksi Lagerpetzin (1977, 147–150) mukaan aggressiosta rankaisemisen tuloksena saadaan ihminen kokemaan syyllisyyttä ja ahdistuneisuutta. Syyllisyyden tunteet heräävät jo aggression ärsykkeiden ilmentyessä ja näin ollen aggressiivinen toiminta vähenee. Mallioppimisessa ajatellaan, että ihanteellisessa ympäristössä kasvanut lapsi ei olisi aikuisenakaan aggressiivinen.

”Se on se ikä” toistui syynä puremiseen valtaosassa aineiston keskusteluissa. Nämä yhdistin *viettiteoria* -luokkaan. Viettiteorian mukaan aggressiivinen käytös tapahtuu väistämättä. Samaa viestiä kertovat kommentit: ”Ei syytä”, ”Aivan tyhjästä”, ”Yht’äkkiä” ja ”tahaton”. Tarve purra on tyydytetty refleksinomaisella toiminnalla purra kaveria.

Frustraatio eli turhauman purku oli aineistossa eniten noussut syy aggressiiviseen käytökseen. Nähtiin, että puremisen takana oli jokin syy, jonka vuoksi lapsi puri. Aineistosta nousi hellyyden hakua, innostumista ja ilahtumista, mielihyvän hakemista sekä mustasukkaisuutta. Lisäksi turhaamaan johtavia syitä oli päiväkodin stressi, turhautuminen leikissä, kiusaaminen, suuttuminen sekä kommunikointitaitojen riittämättömyys. Stressistä kommentoitiin näin: ”Niin pienet stressaantuvat päiväkotirumbassa, ovat hermostuneita ja voivat siksikin helpommin esim. purra. Taapero kehittyy paremmin kodin rauhassa äidin tai isän hoidossa.” Syyksi purra ajateltiin myös hampaiden tuloa, kun ikenissä syyhyää. Laitoin sen tähän luokkaan, koska näen sen jonkin lapsella

olevan määrittelemättömän olon purkamista, jota lapsi ei syystä tai toisesta osaa muuten hoitaa. Tähän liittyen syyksi kommentoitiin myös nälkä. Aineistosta syyksi purra nousi kommunikointikeinojen loppuminen, joka johti turhaumaan ja se puolestaan aggressioon. Seuraavat kommentit ovat hyviä esimerkkejä lasten konflikteista. *”Lapset tykkäsivät leikkiä keskenään, mutta kun molemmat ovat varsin vahvatahtoisia niin erimielisyyksiä tuli ja toinen pyrki silloin puremaan.”* ja *”ei luovuttanut kärriä ja toinen lapsi oli siitä kimpaantunut ja purrut meidän poikaa käteen”*

6.4 Puremiseen puuttuminen

Millaisin keinoin puremiseen halutaan keskusteluissa puututtavan tai on puututtu? Keinoja oli monenlaisia ja jaoin ne teoriasta nousseiden luokkien perusteella. Aggressiokasvatuksen erilaisina keinoina ovat: Rankaiseminen, kielto ja tiukka puuttuminen, ympäristön muuttaminen, mallioppiminen, vihan kanavoiminen ja positiivisen käytöksen vahvistaminen. Lisäksi aineistosta löytyi teoriasta poikkeavina keinoja kuten: aika, takaisin pureminen ja muut.

Yleisesti keskusteluissa ajateltiin, että puremiseen on puututtava **komentamalla ja tiukalla kieltämisellä**. Pureminen täytyy estää ja ottaa *”pureva lapsi aina tiukkaan, turvalliseen holdingiin, ei mitään eristämistä noin pienelle.”*. Myös jäähyä ajateltiin hyvänä keinona. Cacciatore (2014, 51–58) on lempeän, jämäkän ja määrätietoisien aggression estämisen puolestapuhuja. Kasvattajan tehtävä on luoda turvallinen ympäristö, jossa häntä tarvittaessa rajoitetaan toiminnalla, äänen sävyillä, ilmeillä tai kiinnittämällä huomio muualle. Kasvattajina tilanteisiin täytyy puuttua ja pureminen kieltää. Se, että lapsi puree, on aina väärin, oli se sitten aiheesta tehty teko tai aiheeton. Pureminen kielletään ja lapselle annetaan keinoja tilanteen selvittämiseen. Sinkkonen (1995, 90) on myönteinen raivon kesyttämisen ja rajoittamisen suhteen. Hän puhuu, että lapselle on välitettävä, että hänen tunteensa on luvallista, mutta vihaisuus ei anna oikeutta lapselle aggressiiviseen käytökseen. Rajoittamisessa ja torumisessa on sallittua ja jopa suositeltavaa tiukka kielto ja toiminnan rajoittaminen. Cacciatore (2014, 53) on kuitenkin vihaisista kielloista sitä mieltä, että ne kertovat alistetusta ja halveksitusta asemasta yhteisössä. Samaan johtaa aggressiolla aggressioon puuttuminen.

Ympäristön muuttamista ehdotettiin kevyemmästä vaihtoehdosta radikaaleihin järjestelyihin. Yhtenä ehdotuksena oli että: *”pureva lapsi pitäisi eristää muista, jäädä kotiin tai laittaa toiseen päiväkotiin.”*. *”Lopulta muiden lasten vanhemmat teki yhdessä asiasta valituksen ja purevan lapsen vanhemmat joutuivat etsimään kauhukakaralleen uuden hoitopaikan.”* Lause oli radikaalein ympäristön vaihtamishdotus, joka aineistosta löytyi. Yksinkertaista ja hyvää vaihtoehtoa eli tilanteesta pois viemistä ehdotettiin myös keinona. Cacciatore (2014, 37) kirjoittaa

hyvänä puuttumisen keinona aggression vallassa olevan lapsen viemisen pois turhien katsojien luota. ”Kotihoito toki on vaihtoehto, jos haluaa lastaan täysin suojella.” -lauseena ilmensi yhtä vaihtoehtoa puuttua puremistilanteisiin.

Mallioppimisen alle yhdistin puuttumisenkeinon purra takaisin tai laittaa joku toinen lapsi puremaan takaisin. Tämä keino puuttua puremiseen oli keskustelujen sisällön perusteella tehokkaaksi koettu. ”Niinpä sitten itse puraisin häntä käsivarteen hänen purtuaan minua.”. Mallioppimista on myös puhuminen ja kaikki ne keinot, joita kasvattajat itse näyttävät esimerkiksi puremistilanteita selvittäessään. Puhumiseen aineistossa kannustettiin myös. Lisäksi oli keskustelua asioiden selvittämiseen selkeillä kielloilla ja sitten puhumalla. Puhumalla puuttumisesta on seuraava esimerkki: ”Jotkut ekalla sanomisella toiset kymmenennellä ja kovapäiväisimät ehkä sadannella...”. Yksi hyvin kekseliäs aineistossa eteen tullut lause oli ”Aina kun puree tai edes yrittää istutatte näkkärin palan (pienen) kanssa pöytään ja sanotte: ruokaa saa purra tms.”. Mallioppiminen, vihan kanavoiminen ja aineistossa noussut keino purra takaisin menevät päällekkäin. Ajattelen, että kasvattajana toimii aina mallina ja esimerkkinä omalla toiminnallaan ja vaikutukset näkyvät käytöksessä.

Vihan kanavoimiseen tarvitsee aina aikuisen mallia. Näin on mahdollista oppia oikeanlaisia ja vuorovaikutustilanteisiin soveliaita keinoja purkaa omaa aggressiivista tunnetta. Vihan kanavoimiseen ei aineistosta suoranaisesti löytynyt esimerkkejä. Tähän luokkaan näkisin kuitenkin kuuluvan näkkärin palaa puremisen, takaisin puremisen sekä puhumisen. Keinot, joista Cacciatore (2014, 57) puhuu vihan kanavoimisen yhteydessä, ovat esimerkiksi tyyneen huutaminen, jalalla polkeminen ja tilanteesta vetäytyminen rauhoittumaan yksin. ”Kyllä ääntä maailmaan mahtuu”, hän kirjoittaa. Aggressiota ei saa purkaa puremalla (Cacciatore 2014, 54). Yksi lause oli vaihtoehdoksi toisen puremiselle, että: ”Satuttamistilanteissa komentanut lasta tekemään itselleen sen mitä toiselle tekee, tyyliin vedäpä omaa tukkaasi, purepa omaa kättäsi.”.

Kuulluksi ja näkyväksi tulemisesta oli aineistossa kirjoitettu seuraavalla tavalla: ”Oma hoitaja keksisi riiviölle myönteistä tekemistä, johon voisi ottaa aina muitakin lapsia mukaan. ”Esim lukuhetki: Riiviö sylissä ja muutama muukin samasta kirjasta kiinnostunut vieressä.” Tässä lapsi huomataan ja annetaan hänelle aikaa ilman, että hänen tarvitsee sitä erikseen hakea.”. Viimeisin lause kiteyttää lapsen kohtaamisen ja ajan antamisen juuri hänelle. Tästä voidaan rakentaa hoitajan ja lapsen välistä lämmintä vuorovaikutusta. Lämpimässä vuorovaikutuksessa on aitoa läsnäoloa ja tilanteen äärelle pysähtymistä (Ahonen 2015, 50, 111).

Edellä mainittu esimerkkilause myönteisen tekemisen keksimisestä lapselle syliin sopii myös **positiivisen käytöksen vahvistamiseen**. Lapsen toiminnan mennessä aina kielteiseksi ja hänen kuullessa vain negatiivista palautetta, on aikuisen vaikeampi löytää ”oikeanlaista” tapaa toimia

(Keltikangas-Järvinen 2014, 31–35). Tämän vuoksi voi nähdä positiivisen palautteen lapselle tärkeäksi. Tähän ajatukseen keskusteluista löytyi leikkitaitojen vahvistamista sopivilla toimintaryhmillä. *”Vahtimalla sitä lasta tiiviimmin tai opastamalla hänelle leikkitaitoja, ohjata leikkejä ja jakaa sopiviin toimintaryhmiin yms.”*. Pienemmät toimintaryhmät sopivat Ahosen (2015, 170–172) väitöskirjan mukaan vähentämään haastavaa käytöstä päiväkodissa. Haastavia kasvatustilanteita esiintyy vähemmän, kun lapset toimivat pienryhmissä. Tähän ei vaikuta kasvattajien määrä vaan lasten määrä. Pienryhmissä lapsilla on vähemmän vuorovaikutustilanteita ja kasvattajan on helpompi huomioida lasten yksilöllisiä tarpeita ja saada läheisempi suhde lapseen. *”Koko ajan lapselle myönteistä palautetta kun on sopuisasti. Puremis- ja raapimisyrytyksestä napakka ei.”* Viimeisessä lauseessa puolestaan yhdistyy positiivisen käytöksen vahvistaminen ja kielto.

Keskusteluiden kommentteista esille tulleita keinoja ovat: Aika, takaisin pureminen ja muut. Nämä olivat sellaisia keinoja, jotka toistui lähes jokaisessa keskustelussa. Ne ilmenivät yllättävän usein ja herättivät ajatuksia. **Aika** oli keinona tiuhasti kommentteissa. *”Aika auttaa”, ”Kyllä siihen aika auttaa”, ”Kyllä siihen auttaa aika niin kuin moneen muuhunkin ongelmaan”*. **Takaisin pureminen** koettiin kommenttien mukaan tehokkaana ja nopeasti tulosta tuottavana keinona poistaa puremiseen taipuvaisen lapsen pureminen. Pure takaisin ajatuksiin Cacciatore (2014, 58) sanoo tärkeäksi opiksi, ettei lapsi saa käyttää väkivaltaa kuumien tunteiden varjolla, eikä aikuinenkaan käytä sitä. Lapsen kehoa on kunnioitettava, eikä saa rajoittaa henkisen tai fyysisen väkivallan keinoin. Tästä tulee kokemus, että hänen kehonsa ansaitsee väkivaltaista ja huonoa kohtelua. Takaisin pureminen katsotaan fyysiseksi rankaisemisen keinoksi ja se on lain mukaan rangaistava teko. Kasvattajana on muistettava, että rangaistavaa on kaikki tahallinen kivun ja vamman aiheuttaminen. (Cacciatore 2014, 31.) *”Äiti kyllästyi ja puri leikkimielisesti pari kertaa takaisin. Pureminen loppui nopeammin kuin meillä...”* ja *”Minä purin takaisin, loppui tasan siihen paikkaan. Ja siis pitää purra ihan kunnolla, että lapsi ymmärtää mille se oikeasti toisesta tuntuu”*. Samaisesta keinosta vielä yksi esimerkki: *”Minä annan kunnan opetuksen takaisin ja puren että tietää miltä se toisesta tuntuu sillä meillä lopettaneet ei ikinä ogelmaa jäänyt..”*. Sinkkonen (1995, 91–93) on Cacciatoren kanssa samoilla linjoilla että, lapsi ei saa fyysisesti kajota, mutta ei myöskään vanhempi saa lastaan fyysisesti kurittaa. Samalla hän vastaa mietteeseeni takaisin puremisen vaikutuksesta kasvatukseen, joka oli keskustelujen kommentteissa hyvänä ja tehokkaana keinona ylitsevertainen keino puuttua lapsen puremiseen. Tuskin satunnainen tapaus tuhoaa lapsen itsetuntoa, jos tunneilmapiiri perheessä on muuten rakastava. Kuitenkin hän sanoo, että satunnaisella tapauksella on tämä uhmaikäinen lapsi oppinut, kuka on voimakkaampi sekä kokenut samalla häpeää ja

nöyryytystä. Hän on saanut vedetyksi kasvattajan mukaan valtataisteluun ja pettynyt, kun aikuinen ei ole ollut häntä parempi tunteidensa hallitsemisessa. (Sinkkonen 1995, 91–93.)

Muut luokkaan kokosin loput kommentteissa ilmenneet keinot puuttua puremiseen. ”*Älkää tehkö lapsia, jos ei ole mahdollisuutta hoitaa kotona kolmea vuotta.*” ja ”*Tein rikosilmoituksen pahoinpitelystä. Hoitajien on estettävä pureminen!*”. Erityisesti viimeisempi lause voi olla hyvin monen kasvattajan ajattelun kohdalla todellisuutta. Rikosilmoitusten määrää en lähde edes tutkimaan, mutta ajattelu täydellisestä kasvatuksesta, jossa mitään pahaa ei haluta omalle lapselle tapahtuvan nousi aineistosta selkeästi. Sekin, että lapsen paikka on kotona, oli kommentteissa useampaan otteeseen esillä.

7 YHTEENVETO

Päiväkodissa on paljon lapsia ja monenlaisia kasvattajia. Lapsille tulee paljon sosiaalisia kontakteja päivänaikana ja kaikissa niissä he tarvitsevat sosiaalisia taitoja. Näihin vuorovaikutustilanteisiin ei pieniltä lapsilta aina löydy hyviä toimintatapoja. Lisäksi ryhmässä toimiminen on vaativaa ja jopa stressaavaa. Yhteisvaikutuksena monet kontaktit ja stressaavuus voi johtaa aggressiivisuuden lisääntymiseen ryhmässä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 143–151.) Puolensa pitäminen voi ilmetä puremisena lasten välisissä vuorovaikutustilanteissa. Puremistilanteet puolestaan aiheuttaa harmistusta lasten vanhemmissa. Vanhempien reagointi tuntui itsestäni jopa voimakkaammalta puremisiin, kuin lasten lelun vientiin kädestä tai tönimisiin. Vanhemman ajattelun ymmärtämiseksi täytyy saada jostain tietoa heidän mielteistään. Siitä kuinka he käsittävät elämän päiväkodissa, lapsen vuorovaikutustaidot tai syyt puremiseen. Millaista on vanhempien mielestä oikeanlainen aggressiokasvatus?

Laadullista sisällönanalyysia käyttämällä sain tulokset luokiteltua neljän pääryhmän alle. Pääryhminä käytin tutkimuskysymyksiin jo valitsemiani kokonaisuuksia, jotka muotoilin teorian kautta. Nämä olivat: kasvattajien reaktiot, vuorovaikutustaidot, aggressioteoriat ja aggressioon puuttuminen.

Kasvattajien reaktioista tutkimuksessa halusin selvittää millaisia mielialoja, positiivisia vai negatiivisia, lasten puremiset aiheuttavat kasvattajissa keskustelujen perusteella. Molempia oli selkeästi havaittavissa. Vanhemmat kokivat turhautumista, ärsyyntymistä sekä kiukkua puremistilanteita kohtaan. Tutkimuksessa vanhempien tiedottomuus ja neuvottomuus puremistilanteiden kanssa sai vahvistusta. Kohdatessa vanhempaa ei ole merkitystä jutellaanko vanhemman kanssa kenen lapsi puree vai sen vanhemman kenen lasta on purtu. Tilanne tuntuu keskustelujen perusteella olevan aina vanhemmissa tunteita herättävä.

Vuorovaikutustaitojen osalta tutkimuskysymyksenä oli näkykö keskusteluissa ymmärrystä lasten vuorovaikutuksen kehitystasosta? Lasten vuorovaikutustaitojen kehittymisestä keskusteluissa esiintyi puhumaan oppiminen ja ikä. Keskusteluissa kasvattajat mainitsivat lapsen olevan vielä sen ikäinen, että se ilmaisee itseään puremalla. Lisäksi oli, ettei osaa vielä kertoa asioitaan ja siksi turvautuu puremiseen. Keskusteluissa nähtiin myös aikuisen tuen tarve vuorovaikutustilanteita selvitettäessä.

Aggressioiden osalta tutkimuskysymyksiä olivat millaisia syitä keskusteluissa lapsen puremiselle annetaan ja mitä aggressioteorioita keskusteluissa ilmenee? Puremisen syyt luokittelin aggressioteorioiden mukaan. Aineistosta eniten noussut puremisen syy oli turhauman purku. Lisäksi ilmeni ajatuksia mallioppimisesta sekä viettiteoriasta.

Millaisin keinoin puremiseen halutaan keskusteluissa puuttuttavan tai on puututtu? Puremiseen puuttuminen oli tutkittavista osioista mielestäni mielenkiintoinen vaihe. Aggressioon puuttumisen keinoja nostin esille teoriasta sekä aineistosta. Puremiseen puuttumisen keinoina oli keskusteluissa esillä komentaminen ja tiukka puuttuminen tilanteeseen. Lisäksi oli mallioppiminen esimerkiksi asioiden sanottaminen. Vihan kanavoiminen ja lapsen tahdon kuulluksi sekä nähdyksi tuleminen ilmeni myönteisen tekemisen keksimisellä, myönteisen palautteen antamisella ja ehdotuksella leikkitaitojen ohjaamisesta lapselle. Lisäksi aineistosta nostamiani luokkia olivat aika, takaisin pureminen, lapsien tekemättä jättäminen, rikosilmoituksen tekeminen ja hoitajien puremisen estäminen.

8 TUTKIMUKSEN TARKASTELUA

Seuraavassa on tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja tutkimuksen pohdinta. Luotettavuudessa käyn läpi laadulliselle tutkimustyölle määritettyjä luotettavuuden kriteereitä ja pohdin niiden toteutumista omassa tutkimuksessani. Lopuksi pohdin tutkimustuloksia suhteessa päiväkodin arkeen, tutkimusta tehdessä kohtaamiani haasteita sekä jatkotutkimus ajatuksiani.

8.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta pyritään arvioimaan erilaisin mittaus- ja tutkimustapojen avulla. Luotettavuuden mittareina toimii mittaustulosten toistettavuus ja tutkimuksen tarkoituksenmukaisuus. Tutkimuksesta täytyy siis saada sama tulos esimerkiksi arvioijan muututtua ja tutkimuksen on mitattava sitä, mitä sillä todellisuudessa halutaan mitata. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 226.)

Laadullisessa tutkimuksessa on haastavaa toteuttaa täydellistä toistettavuutta. Kuten Hirsjärvi (2007, 227) kirjoittaa ihmisiä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat aina ainutlaatuisia. Laatuun voi kuitenkin kiinnittää huomiota tutkimuksen tarkalla selostuksella. Tutkimusta kirjoittaessa ovat vaiheiden tarkat kuvaukset huomioitava joka hetkessä. Aineiston hankinta, hankinnan olosuhteet ja paikka on avattava lukijalla selkeästi ja totuudenmukaisesti. Tutkimuksessani nämä huomioon selkeällä työvaiheiden avaamisella. Olen laittanut ylös aineiston hankinnan sijainnin ja päivämäärän, milloin se on luettu ja mistä haettu internetistä. Vahvasti uskon, että käytettäessä uusia aineistoja samaan tapaan valikoiden, tulokset olisivat samankaltaisia.

Tutkimuksessani oli myös huomioitava internetin maailma. Täytyi olla kriittinen sieltä löytyvään materiaaliin. Aineistoni valitsin tarkasti, jotta pysyin tutkimukseni aiheessa. Aineiston etsinnässä käytin keskustelualueita, jotka olivat kasvattajien suosiossa. Näin voin paremmin luottaa keskustelevien henkilöiden olevan ”aitoja” ihmisiä. Kuitenkaan näiden aitojen ihmisten osalta en voinut pyytää lupaa käyttää heidän sanomisiaan. Jotta säilytin heidän henkilösuojan työni osalta, en maininnut nimimerkkejä tai nimiä. Tarvittaessa vaihdoin käyttämistäni kommenteista liian tarkat henkilökuvaukset. Tutkimuksessani en käyttänyt kokonaisia lauseita. Kiinnostukseni oli enemmän esimerkiksi siinä minkälaisia erilaisia syitä kasvattajat antavat puremiselle.

Kommenteissa en voinut olla varma keskustelijoiden rehellisyydestä. Lukemani keskustelut olivat omaa tulkintaani aiheesta. Sinällään tutkimukseni kannalta ei ollut oleellista se, ovatko ihmiset keskusteluissa rehellisiä vai eivät. Kiinnostukseni oli siinä, mitä niissä ilmeni. Yhtäläillä tai jopa todennäköisemmin aineiston ollessa haastattelu tai tarina, olisi siitä voinut jäädä saamatta oleellista tietoa inhimillisen asioiden kaunistelun vuoksi. Keskusteluissa puolestaan voi tietty keskustelun suunta saada suuremman merkityksen vain sen vuoksi, että joku oli ryhtynyt aiheesta kommentoimaan. Tämä yksi kommentti voi saada vyörynä kasvattajat kommentoimaan eikä suunta muutu.

Objektiivinen tulosten tarkastelu oli vaikeaa. Aineiston tulkintaan vaikutti ajatukseni aiheesta, vaikka pyrin lukemaan aineistoa objektiivisesti. Kriittinen näkemys omiin pinttyneisiin mielipiteisiin on haaste, joka voi pahimmillaan estää uusien ideoiden syttymisen ja löydösten esiin tulemisen. Objektiiviseen tarkasteluun teoria toi selkeästi vahvistusta. Omien ennakoajatusten ollessa ristiriidassa teorian kanssa, hyvä teoriapohja pakotti tutkijana tarkastelemaan aineistoa teoriasuuntaisesti. Toiseksi hyväksi tavaksi koin aiheesta avoimen keskustelun ulkopuolisten henkilöiden kanssa, jolloin omista ajatuksista aukenivat solmut ja syntyi uusia suuntia ajatella asiaa. Objektiivisuus aiheeseen sai näin taas tilaa. Omien toimintatapojen lisäksi tarkasteluun haastetta toivat omat kokemukset päiväkodin työtehtävistä. Tietynlainen aiheeseen liittyvien, mutta tutkimuskysymyksiin nähden ei olennaisten asioiden poissulkeminen, oli todella vaikeaa. Tiedostin sen ja tätä kautta koin myös onnistuvani pysymään aiheessa. Lisä haasteena aineistoa käsitellessäni koin tutkimuskysymyksissä pysymisen. Pohtiessa tutkimuskysymyksiä tuntuivat omat mielipiteet johdattelevan tulkintaa.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös monipuolinen aineisto ja sen kattava käsittely. Näin lukijan on helpompi uskoa lukemaansa. (Eskola, ym. 2000, 215.) Tutkimuksessani monipuoliseen aineistoon pystyi vaikuttamaan valitsemalla keskusteluista erilailla eteneviä ja puremiseen kantaottavia keskusteluja. Näin aiheeseen tuli monenlaisia näkökulmia ja tutkimukseni analyysi sai mahdollisuuksia tulkintoihin. Aineiston moninaisuuden on tarkoitus Eskolaa (2000, 215) matkien vauhdittaa tutkijan ajattelua eikä latistaa sitä. Perinteisenä tehtävänä aineistolla ei ole todistaa olemassa olevaa hypoteesia, vaan keksiä uusia. Uuden keksimisestä ei ole kyse tutkimuksessani. Tätä en hakenut senkään vuoksi, että käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Kuitenkin mielestäni sain keskusteluista uutta näkemystä kasvattajien ajattelusta, jota en varmasti toisenlaisella aineiston valinnalla olisi saanut. Harva kasvotusten keskustellessa kertoo puuttuvansa aggressioon aggressiolla. Omalta osalta koin onnistuneeni aineiston moninaisuuden valinnassa.

Internetin keskusteluista löytyvää aineistoa tuin tutkimuksessani teorialla. Vahvistin näin luotettavuutta, kun sain mahdollisimman monipuolisesta teoriasta vahvistusta keskusteluista

löytyviin tutkimuskysymyksiä vastauksiin. Tällaisesta Hirsjärvi (2007, 228) puhuu teoreettisen triangulaation yhteydessä, jolloin tutkittavaa ilmiötä lähestytään eri teorioiden näkökulmasta. Yleisesti triangulaatiolla tarkoitetaan useamman erilaisen menetelmän käyttöä samassa tutkimuksessa. En käyttänyt aineiston hankinnassa useaa menetelmää, mutta käytin teoriaa tukemassa internetistä valittua aineistoa. Tällä lisäsin aineiston luotettavuutta ja näin myös tutkimukseni uskottavuutta. Teoria ja aineistosta löytyvät vastaukset tutkimuskysymyksiin kohtasivat.

Näin lyhyellä aikataululla tehtävään tutkimukseen valmiin aineiston käyttö oli hyvä ratkaisu. Erityisesti kesän ja lomakausien jäädessä keskelle tutkimuksen tekokautta, olisi tutkimuksen teko viivästynyt huomattavasti, jos aineiston hankintaan olisi joutunut käyttämään enemmän aikaa. Tällä tavalla jäi aikaa teorian lukemiseen ja pohdintaan. Silti jäi tunne, että teoriaa ja edellisiin tutkimuksiin olisi halunnut tutustua enemmän. Oma ajankäyttö ei vain riittänyt siihen.

8.2 *Pohdinta*

Tutkimuksen aihe heräsi päiväkotimaailmassa tapahtuneista puremistilanteista, joihin vanhemmat tuntuivat mielestäni reagoivan suhteettoman rajusti. Jos omaa lasta oli purtu tai jos oma lapsi puri, oli reaktio ja suuttumus suunnaton. Halusin löytää tutkimuksellani vastauksia vanhempien tuntemuksiin ja ymmärtää sitä kuinka he ymmärtävät lapsen kehitystä ja aggressiivista reagointia. Näen tutkimuksestani olleen hyötyä itselleni työhön päiväkodin arkeen. Tutkimukseni herätti ajatuksia ja se oli tarkoituskin.

Tutkimus antoi mietteitä vanhempien ajattelusta aggressiotilanteessa. Puremistilanteissa olisi hyvä ymmärtää enemmän esimerkiksi vanhempien tietoa aggressiosta ja aggressiokasvatuksesta. Pureminen ja siihen puuttuminen on välttämätöntä, mutta ei saisi tapahtua väkivallalla. Pohdin, että lisääkö internetistä keskustelupalstoilta haettu tieto puremalla puremiseen puuttumista. Tutkimusta tehdessäni mietin paljon, että onko kaikki aineistosta löytyneet kasvattajien keinot puuttua aggressioon aina hyviä. Erityisesti mielessäni on aineistossa tehokkaaksi koettua keino purra takaisin. Kasvatuskumppaneina voisi olla paikallaan ohjeistaa käyttämään tiedon hankintaan kasvatuksellisesti asianmukaisia sivustoja ja kirjallisuutta. Näin voitaisiin välttää, internetin keskustelusivustoilta haetut, ei niin suositeltavat ohjeistukset, joiden mukaan monet saattavat toimia.

Aineistoani läpi käydessä mietin myös miten vähän siellä esiintyi aggressioon puuttumisen keinoissa lapsen yksilöllisen kohtaamisen ja lapsen tärkeäksi kokemisen tunteen tärkeyttä. Hyvien tekojen positiivinen vahvistaminen ja aikuisen vastuu mallina toimimisesta ovat aggressiokasvatuksen teorian tiedon valossa hyvin tärkeitä. Onko kenties tietous näistä kasvattajilla

vähäistä? Voihan tilanne tietysti olla, että päiväkodissa henkilökuntaa on vähän ja lapsia paljon. Tällöin aika huomioida lapsia jää vähemmälle. Kuitenkaan en näe sitä syynä olla tekemättä asioille mitään. Erityisesti, jos pienille lapsille useat vuorovaikutustilanteet päivän aikana aiheuttaa levottomuutta, olisi hyvä saada ryhmiä pienemmiksi. Ahosen (2015, 170-171) väitöskirjassa esiin tullut pienryhmien käyttö ja lapsilähtöinen toiminta, jossa tunnetaan lapsi ja osataan asettaa lapsen tasolle, olisi minunkin mielestäni suositeltavaa toimintaa. Siinä yksilölliselle kohtaamiselle ja näin ollen lapsen positiivisten kokemusten vahvistamiselle jää aikaa. Näin lapset ehkä vähemmän turvautuisivat aggressiiviseen käyttäytymiseen. Mietin myös, että voisiko pienryhmien jaossa ajatella lasten temperamentteja. Temperamentin kasvattajat sanoivat yhtenä syynä puremiseen tutkimuksessani. Tunnistettaisiin aggressiiviseen käytökseen helposti taipuvat temperamentit ja saadaan hillittyä niiden esiintymistä valitsemalla pienryhmään luonnepariksi sopivia lapsia.

Keskusteluista löytyi paljon mielenkiintoisia piirteitä ja mielipiteitä, joihin olisi tehnyt mieli kiinnittää huomio. Pelkästään siitä, millaiset mahdollisuudet päiväkodin kasvatushenkilöstöllä on puuttua puremiseen tai pienten lasten paikasta päiväkodissa, saisi hyvää pohdintaa aikaiseksi. Näitä on toki paljon jo tutkittukin, mutta omasta mielestäni se ei poista siihen kohdistuvaa mielenkiintoa. Toisaalta aihe on myös aina ajankohtainen. Samainen vaikeus aiheutti haastetta selkeään tulosten tarkasteluun ja pohdintaan. Tutkimuskysymykset viisivät niin läheltä toisiaan, että päällekkäisyyttä syntyi paljon. Näiden erittely selkeäksi kokonaisuudeksi ei ollut helppoa. Tutkimukseni tahtoi suuntautua lasten aggression suuntaan, jolloin puremisen käsittely sekoittui kaiken muun aggressiivisen käytöksen sekaan. Sitähän se tietysti on, joten annoin sekoittumisen tapahtua pitkälti tietoisesti. Siksi aggressio on pohjustettuna lähtökohtana tutkimukselleni ja pureminen yhtenä aggression ilmaisun muotona.

Jatkotutkimuksen aiheita sain valtavasti. Aiheena päiväkotiki, päiväkodin vuorovaikutussuhteet, niin lapsiin, kuin vanhempiin, lasten keskinen vuorovaikutus ja leikki ovat mielenkiintoisia. Erityisesti uutena mielenkiinnon aiheena Puroilan (2002) väitöskirjasta heräsi vallan käyttö päiväkodissa ja kasvatustilanteissa. Lisäksi mietintääni jäi vanhempien huomaamattaan antamaa malliesimerkin voimaa. Kuinkahan moneen asiaan sitä antaa kasvattajana tyylin toimia. Kärpäsenä katossa olisi kiva seurata, miten eri tavoin kasvattajana toimimista voi hoitaa.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2015). Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Väitöskirja. Tampere university press.
- Cacciatore, R. (2008). Kiukkukirja. Aggressiokasvattajan käsikirja-vauvasta kouluikään. Helsinki: Primuspaino Oy.
- Eskola, J., Suoranta, J. (2000). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino oy.
- Karling M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R., Vilen, M. (2009). Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2012). Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010). Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. (1985). Aggressiivinen lapsi. Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Helsinki:Otava.
- Lagerspetz, K. (1977). Aggressio ja sen tutkimus. Helsinki: KK Kirjapaino.
- Peltomaa,H. (2002) Mallioppiminen (Sosiaalinen oppiminen).
<http://www.opinto.net/web/parser.php?sec=psyk&page=kogni-002-2>. Luettu 28.3.2016.
- Pulkkinen, L. (2002). Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Puroila, .A-M. (2002). Kohtaamisia päiväkotiarjessa kehitysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Väitöskirja. Oulu university press.
- Sinkkonen, J. (1995). Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Juva: WSOY.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä.Gummeruksen kirjapaino oy.
- Tynjälä, P. (1999). Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Liite1: Keskustelu6

Hei! Lapseni (2v8kk) päiväkotiryhmässä on poika, vajaa kaksivuotias, joka puree toisia lapsia. Omaa lastani on purtu nyt kaksi kertaa, toisella kerralla kunnan verinen purema. Päiväkodin ätti oli vähän sitä mieltä että "kuuluu ikään" mutta en suostu tyytymään tuohon vastaukseen. Kertokaahan mielipiteitä ja kokemuksianne? Ketuttaa ihan vietävästi.

21:27 | 23.12.2008

Joskus om lapseni on ollut purija, ja toinen oma lapseni purtu. Tarkoitan siis päiväkodissa. Molemmat tilanteet ovat pahoja.

Joskus harmittaa, että päiväkodin henkilökuntaa niin helposti syyllistetään. Kokemuksesta sanon, että purutilanteita ei mitenkään pysty ennakoimaan. Ainoa vaihtoehto todellisuudessa olisi erittäminen. Kyseinen toiminta taas ei liene kovin mielekästä aivan pienillä lapsilla. Kyseessä ei ole mikään häiriökäyttäytymisen ilmentymä.

Toki henkilökunnan kanssa voi puhua, ehkä jopa kannataa. Silti heitä ei saa syyllistää. Lasten keskuudessa sattuu kaikenlaista. Ainakaan minun lapsilleni näistä puremisista ei ole tuntunut traumaa jääneen. Yhtään jälkeä ei ihossa ole muistona. Jos hoito on muuten hyvää, niin ei kannata nostaa isoa melua asiasta. Näitä puremisia tuntuu aina olevan pienten ryhmässä. Kotihoito toki on vaihtoehto, jos haluaa lastaan täysin suojella. Tosin sitten saattaa tapahtua niin, että sisarus tinttaa, puree tms.

23:45 | 30.12.2008

jos hän tönäisee purijan irti tms?

Lähetetty

13:58 | 18.12.2008

Lähetetty

14:03 | 18.12.2008

tietysti siihen pitää aina puuttua HETI SIINÄ TILANTEESSA ja niin se lapsi vähitellen oppii mikä on oikein. 2-vuotiaana ihminen on "väkivaltaisimmillaan", kun sanallinen kommunikaatio ei vielä toimi ja fyysinen kommunikaatio on kovasti käytössä. Lapsen temperamentista tietysti riippuu miten voimakkaasti se ilmenee. Mutta ei sitä siis varsinaisesti tahalliseksi väkivallaksi voi kutsua... turha siitä on suurempaa numeroa tehdä.

Lisää voit lukea esim.

http://vanhemmat.mll.fi/lapsi_kasvaa_ja_kehitty/2-3vuotias.php

Lähetetty

19:23 | 18.12.2008

Pureminen on tosi ikävää, mutta siitä ei vaan voi ketään syyttää. Meidän poika puri myös tuon ikäisenä. Äitinä oli tosi kurjaa käydä hakemassa lasta, kun aina esiteltiin ketä kaikkia oli sinä päivänä purrut. Toistä käsin kun tilanteeseen oli paha puuttua. Kotona ei purrut. Tuohon ei

nähdäkseni mitään mahda. Onneksi iän mukana saatiin meillä ainakin loppumaan. Meillä noin kaksivuotiaana loppui koko touhu.

Lämpimät ajatukset teille Maija78. Olen pahoillani kaikkien purevien lasten äitien puolesta!

Viesti6/13

Lähetetty

21:03 | 18.12.2008

Tosi kurjaa, tuntuu pahalta. Mutta toinen lapsi ei voi käytökselleen juuri nyt mitään, mutta hän oppii. Tiedän kuitenkin tunteen, kun oma lapsi on tullut verinaarmuilla kotiin tarhasta. Minusta hyvä, jos sanoo asiasta tarhassa niin osaavat kiinnittää asiaan enempi huomiota, mutta siinä kaikki. 2vuotiaat lapset vasta opettelevat sosiaalista kanssakäymistä, ei heitä voi varsinaisesti syyttää. Itse saa olla onnellinen, että kumpikaa omista lapsista ei ole koskaan ollut ns purija. Koeta olla ajattelematta toisesta lapsesta kovin pahasti.

Lähetetty

12:46 | 19.12.2008

Kuinka suhtaudutte, jos purijan uhri esim. mottaisee tai potkaisee purevaa lasta? Vai onko niin, että puremalla saa vahingoittaa muita lapsia, mutta muuten ei? Eihän pk:ssa lyömistäkään sallita, miksi pureminen, joka on vielä vaarallisempaa. Purentahaavat tulehtuvat helposti.

Lähetetty

13:54 | 19.12.2008

päiväkodeissa, purijan /tönäisijän / lyöjän toimintaan puututaan välittämästi, oli kyseessä iso tai pieni lapsi (pieni lapsi usein "eristetään" (syli, pinnasänky...) tilanteesta, isomman kanssa voi jutella asiasta /jäähyenkki tms.). "Takaisin samalla mitalla" käytäntöä ei luonnollisestikaan hyväksytä. Puremistapaukset ovat todella ikäviä, ohjeena päiväkodeissa on se, että jos iho menee rikki, on välittömästi hankittava lapselle antibiootti kuuri (lapsi voidaan kuljettaa pk:n toimesta hoitoon tarvittaessa).

Lähetetty

14:10 | 19.12.2008

Pureminen. lyöminen, töniminen etc. ovat kaikki ei toivottua käytöstä, jota lapset luonnostaan harrastavat. KAIkkeen kuuluu puuttua heti siinä tilanteessa. Ja siten ne lapset vähitellen oppivat, kun johdon mukaisesti puututaan. Jotkut ekalla sanomisella toiset kymmenennellä ja kovapäiväpäisimät ehkä sadannella...

Mutta jos puuttumishomma toimii PK:ssa ei siihen tarvi sen enempää sekaantua, ja vaikka PK:ssa puututaan niin ei pureminen silti välttämättä heti loppu. Onneksi kukaan ei ole AV tapaan ehdottanut soittoa PK:n johtajalle ja yhteydenottoa vanhempiin. Näin pienten kohdalla asiat pitää selvittää heti eikä pitää palaveria ensi viikolla, kun sinä Liisa 2v viime viikolla purit Nico-petteriä niin pyydäpä nyt äidin kanssa anteeksi...

Mutta ei kai tässä ole mistään vesikauhuisista koirista kyse :-). Samalla logiikalla pitäisi antibiootti saada aina kun katu maahan ja tulee haava

Lähetetty
15:59 | 19.12.2008

Tietenkin aina voi sattua jotakin, mutta jos on jatkuvaa, niin kyllä minä kyseenalaistaisin siellä päiväkodin henkilökunnan vastuun. Ei tietenkään ole lapsen vika, mutta henkilökunta ei voi vain todeta "sitä sattuu" kerta toisensa jälkeen. Pääpointti on kuitenkin että ne päiväkodin aikuiset ovat vastuussa lapsen turvallisuudesta ja vanhemman pitäisi pystyä luottamaan että he huolehtivat myös siitä.

Kyllä minua ketuttaisi jos sama lapsi purisi (tai löisi yms.) useamman kerran lastani ja varmasti kysyisin päiväkodin aikuisilta asiasta. Luulisi heidän olevan tietoisia, että miten asiaan puututaan ja tilanteita seurataan.

Olen joskus esim. pyytänyt kerhossa että seuraisivat erityisen tarkkaan erään lapsen käytöstä omani lähellä ja myös pyytänyt voisivatko erottaa nämä lapset mahdollisimman paljon toisistaan (olisiko ollut 3-4v lapset silloin kyseessä). Kyllä se onnistui ja oma lapsemme pääsi pälkähästä, muista lapsista en sitten tiedä. Lisäksi olen päiväkodissa pyytänyt että aikuiset kiinnittäisivät huomiota lapseni kohdalla tilanteisiin yhden toisen lapsen kanssa (isommat 5-6v lapset) ja se ei onnistunut. Tästä ongelmasta pääsimme opettamalla sen vihonviimeisen asian, jota en itsekään kannattanut aikaisemmin, että antaa takaisin- mutta tuo toimi. Kyseessä oli kuitenkin isommat lapset, tuon ikäisillä ei onnistu.

Sinänsä en siis olisi niin sillä linjalla kuin muut vastanneet että "on ihan normaalia", eikä siitä kannata hälyä nostaa. Kyllä päiväkodin henkilökunnalla pitää olla muitakin keinoja kuin puuttua tilanteisiin vasta niiden tapahduttua jälkikäteen. Näitä tilanteita pitäisi pystyä ennakoimaan ja ammattitaitoa on osata karsia nämä pois, vaikka sitten vahtimalla sitä lasta tiiviimmin tai opastamalla hänelle leikkitaitoja, ohjata leikkejä ja jakaa sopiviin toimintaryhmiin yms.

Lähetetty
10:54 | 20.12.2008

Olin erittäin tietoinen asiasta: omaa lastani puri toistuvasti lapsi, joka myös sattui olemaan oma lapseni. Olin paikalla 24/7, vahdin, keksin tekemistä, pyrin ennakoimaan ja silti sitä sattui. Eikä ollut edes muita mahdollisuuksia. Tilanne, jossa lapsi puree, tulee niin salamannopeasti, että täytyy olla lähes kädet kiinni purijassa, että pystyy estämään. Miten silloin muut lapset hoidetaan? Vai pitääkö purija eristää? Ei se lapsi kulje kita ammollaan saaliinhimoisen näköisenä purtavaa etsien. Leikitään sovussa, yhtäkkiä jokin saa suuttumaan ja naps, hampaat ovat jo kiinni. Ihan samalla tavalla, kuin "sivistyneempi" lapsi lyö, tarttuu hiuksiin tai tönäisee. Itku siitäkin seuraa, muttei aina niitä inhottavia jälkiä.

Meillä lapsi tähtäsi useimmiten selkään tai vatsaan. Villahahtuvainen vaate hillitsi hiukan puremishaluja, karvoja oli inhottava yökkiä suusta. Muuten asiaan auttoi vain toistuva kieltäminen, opetus ja aika.

Sympatit sekä purtujen että purevien äideille.

Lähetetty
10:52 | 20.12.2008

Olin erittäin tietoinen asiasta: omaa lastani puri toistuvasti lapsi, joka myös sattui olemaan oma lapseni. Olin paikalla 24/7, vahdin, keksin tekemistä, pyrin ennakoimaan ja silti sitä sattui. Eikä ollut edes muita mahdollisia. Tilanne, jossa lapsi puree, tulee niin salamannopeasti, että täytyy olla lähes kädet kiinni purijassa, että pystyy estämään. Miten silloin muut lapset hoidetaan? Vai pitääkö purija eristää? Ei se lapsi kulje kita ammollaan saaliinhimoisen näköisenä purtavaa etsien. Leikitään sovussa, yhtäkkiä jokin saa suuttumaan ja naps, hampaat ovat jo kiinni. Ihan samalla tavalla, kuin "sivistyneempi" lapsi lyö, tarttuu hiuksiin tai tönäisee. Itku siitäkin seuraa, muttei aina niitä inhottavia jälkiä.

Meillä lapsi tähtäsi useimmiten selkään tai vatsaan. Villahahtuvainen vaate hillitsi hiukan puremishaluja, karvoja oli inhottava yökkiä suusta. Muuten asiaan auttoi vain toistuva kieltäminen, opetus ja aika.

Sympatit sekä purtujen että purevien äideille.

Lähetetty
23:50 | 20.12.2008

täällä AVlla teoretisoidessa, kun ollaan usein niin irtauneita todellisuudesta ja arjesta - siitä mitä normaalit tavalliset lapset oikeasti ovat